

VYSOKÁ ŠKOLA KREATIVNÍ
KOMUNIKACE

Katedra literární tvorby

BAKALÁŘSKÁ
PRÁCE

**Intermediální komparace pohádky od
bratří Grimmů *Sedm havranů* s jejími
literárními a filmovými adaptacemi**

Sbírka básní Čarovný les očima smrtelníka

2024

Veronika Chadimová

V Š
K >

VYSOKÁ ŠKOLA KREATIVNÍ
KOMUNIKACE

Katedra literární tvorby

BAKALÁŘSKÁ
PRÁCE

Intermediální komparace pohádky *Sedm
havranů* od bratří Grimmů s jejími literárními a
filmovými adaptacemi

Sbírka básní *Čarovný les očima smrtelníka*

Autor: Veronika Chadimová

Vedoucí práce: doc. Mgr. Radek Malý, Ph.D.

Praha, 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu, ze kterých jsem čerpala. Stvrzuji, že všechny odevzdané výtisky mé bakalářské práce se shodují s elektronickou verzí v informačním systému VŠKK a souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely studia a výzkumu.

V Lovosicích dne 20. 03. 2024

Podpis autora: Veronika Chadimová

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce, doc. Mgr. Radkovi Malému, Ph.D., za jeho cenné rady, pomoc, trpělivost a konzultace, díky kterým se bakalářská práce stala o to kvalitnějším dílem. Také bych chtěla poděkovat mým dalším profesorům za jejich obohacující znalosti, bez kterých by moje příprava na psaní bakalářské práce byla neúplná.

Anotace

Bakalářská práce Intermediální komparace pohádky od bratří Grimmů *Sedm havranů* s jejími knižními a filmovými adaptacemi charakterizuje autorské osobnosti bratří Grimmů a Boženy Němcové, představuje jejich tvorbu a adekvátními příklady potvrzuje jejich působení v žánru pohádky. Druhá kapitola bakalářské práce charakterizuje přínos tvorby bratří Grimmů modernímu pojetí onoho žánru, nahlíží do jeho historie, a vysvětluje funkce, které jsou s pohádkou úzce spojené. Bakalářská práce se dále zabývá úvodem do literární komparatistiky a historií české kinematografie po roce 1989, se kterým se pojí obě filmové adaptace na pohádku *Sedm havranů*. Těžiště práce spočívá v komparaci jak knižních verzí pohádky, filmových adaptací z roku 1993 a 2015, tak v následném porovnání knižní podoby s filmovou. Praktickou část bakalářské práce tvoří sbírka básní *Čarovný les očima smrtelníka*, jež je psána s motivy kouzelného lesa a dění kolem něj. Básně jsou psány vázaným veršem, přičemž se v nich střídá sdružený a střídavý rým. Sbírka jako celek je svým obsahem určena převážně dětským čtenářům a tematicky ladí s teoretickou částí bakalářské práce.

Klíčová slova

Pohádka, Grimmové, Němcová, adaptace, film, krkavci, báseň, komparace

Abstract

Bachelor thesis „Intermedial comparison of a brother's Grimms *The Seven Ravens* with her other literary and movie adaptations“ is trying to introduce and explain the brother's Grimm characters and also the author character of Božena Němcová. This bachelor thesis is also trying to introduce their books and writing career and prove the sign of a Fairy tale genre in their work. The second part (as important as the first one is) depends on characteristic of the Fairy tale genre, her history and functions. The most extensive part of my bachelor thesis works with multimedial comparison of the *The seven ravens* fairy tale. The main focus is on comparing the two literary adaptation between each other, secondly the bachelor thesis will be comparing their two movie adaptations and as the last thing, the thesis will focus on comparing literary adaptation from Božena Němcová with movie adaptation from 1993. Practical part of the bachelor thesis named *The magical forest of the human eye* consists of poem collection. The theme of all poems consists of the magical forest, magic and life in the forest. The poems are written with bound verse. There are used kuplet and alternativ rimes. The whole poem collection Matjes by theme the theoretical part of the bachelor thesis.

Key words

Fairy tale, the Grimm brothers, Bozena Nemcova, adaptation, movie, raven, comparison, poem

OBSAH

Teoretická část

Úvod.....	8
1 Defínování pohádky jako žánru.....	9
1.1 Teorie o vzniku pohádek.....	11
1.2 Funkce pohádky	13
1.3 Síla slova v pohádkovém příběhu	14
1.4 Hranice mezi pohádkou a žánry jí příbuznými	15
1.5 Autorská pohádka.....	15
1.6 Literární adaptace lidové pohádky.....	17
2 Bratři Grimmové a přínos jejich tvorby k modernímu pojetí pohádky	17
2.1 Pohádky bratří Grimmů	20
3 Božena Němcová - vliv jejího života na autorskou tvorbu	21
4 Charakteristika literární komparistiky	24
5 Charakteristika původní verze pohádky Sedm havranů a její české verze	26
5.1 Komparace knižních pojetí pohádky.....	27
6 Filmové adaptace Sedmera krkavců	30
6.1 Porovnání filmových zpracování pohádky	31
7 Porovnání knižních zpracování s filmovými adaptacemi pohádky Sedmero krkavců.....	38
8 Závěr	43
9 Bibliografie	44
10 Seznam použitých zdrojů	45
Praktická část – Čarovný les očima smrtelníka	46

Úvod

Pohádka jako literární žánr patří k nejstarším žánrům vycházející z lidové prózy. Vedle sběratelství lidové slovesnosti, je s pohádkou úzce spojen princip autorské pohádky. Jedním z největších přínosů pro vývoj moderní pohádky byla neodmyslitelně tvorba bratří Grimmů, kteří na svět uvedli slavnou sbírku pohádek s názvem *Německé pohádky*. Spojení jejich osobité autorské tvorby spolu s nasbíranými lidovými příběhy vneslo do vývoje literárního žánru pohádky základní kámen pro moderní nahlížení na samotnou podstatu žánru. Bratři Grimmové na poli literatury zanechali autorskou stopu tak výraznou, že po několik desítek let (a prakticky až dodnes) se stali silnou inspirací pro velké české autory, mezi které patří například jedna ze stěžejních českých autorek, Božena Němcová. V bakalářské práci bude komplexně charakterizován literární žánr pohádky, od počátků přes funkce až po samotné literární adaptace spojené s proměnou již zmíněného žánru. Dále je pozornost v bakalářské práci věnována životu a tvorbě, jak bratří Grimmů, tak Boženy Němcové, která zpracovala vlastní podobu pohádky *Sedmero krkavců*, tematicky podobnou pohádce od bratří Grimmů. Samotná pohádka od svého vzniku nabrala takové popularity, že začaly vznikat nejrůznější filmové adaptace jejího příběhu. Nejznámějšími adaptacemi na poli české kinematografie jsou zpracování z roku 1993 a 2015. V druhé části se bakalářská práce zabývá dějovým porovnáním (s faktickými rozdíly) obou knižních předloh, filmových adaptací a nakonec knižní verzí od Boženy Němcové s filmovým zpracováním z roku 1993.

1 Definování pohádky jako žánru

Pokud se chceme pokusit o ucelenější žánrovou charakteristiku pohádky, dojdeme k závěru, že opírat se o jediný popisný postup nelze. Na začátek je nutno říci, že žánr pohádky je řazen mezi žánry mimořádných estetických kvalit, neboť svou ucelenost pochytila od mnoha příbuzných žánrů a lidských zvyklostí (viz. folklorní pohádka) – můžeme v tomto případě mluvit například o mýtu.¹ Pohádka také ve své žánrové paměti uchovávala mnoho lidských aspektů jako moudrost, étos, vtip či dokonce umění slova nejrůznějších světových národů. Dalo by se říci, že díky své komplexnosti ztělesnila podstatné rysy umělecké literatury – mohli bychom o ní hovořit jako o učebnicovém příkladu jednoty faktu a fikce, objektivity reality a subjektivního snu či také jednotě odrazu a projektu. S ohledem na stáří pohádky ústně tradované, šíří teritoria literární podoby onoho žánru a s ohledem na množství zpracování zmíněného žánru je možné pohádku charakterizovat pouze v obecných rysech. Pokud bychom usilovali o podrobnější informace, je třeba žánr specifikovat charakteristikou daných druhových forem.

Slovník literární teorie (1984)² vysvětluje pohádku jako prozaický žánr lidové slovesnosti, jehož vyprávění podává objektivní realitu jako nadpřirozenou s pocitem naivní samozřejmosti a realitu v ní podává za skutečnou. Často se můžeme setkat se skutečností, že pohádka navzdory fiktivnosti postihuje určité základní lidské touhy (láska, nenávisť, závist atd.), etické normy (boj dobra a zla) a obecné životní pravdy. Při veškerém svém obsažení fantastiky by se pohádka dala považovat za osobité ztvárnění skutečnosti, lidských vztahů, názorů, ideálů či touze po štěstí a spravedlnosti. Svým způsobem podávání příběhu přetvářela realitu do fantazijních obrazů, dala slovo prostému člověku a vstoupila do tradice lidového vyprávěčství.³ Pokud bychom chtěli srovnat pohádku například s pověstí, došli bychom k závěru, že na rozdíl od již zmíněné pověsti se poetický výmysl v pohádkovém žánru netýká žádné historické události. Jelikož v pohádce nenarážíme na konkrétní čas či událost, veškeré dobové údaje jsou v žánru určovány stereotypně (bylo nebylo... za sedmero horami a sedmero řekami...). Mohli bychom tedy říct, že pohádka je především vyprávění, od původu epický ústní projev.

---

¹ VAŘEJKOVÁ, Věra. *Česká autorská pohádka*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1998. str.3

² VLAŠÍN, Štěpán a kol.: *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984. Str. 281

³ VAŘEJKOVÁ, Věra. *Česká autorská pohádka*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1998. str. 4

Vzhledem k mnohotvárnosti útvarů je problematika charakteristiky daného žánru poměrně složitá, takže o pokusech uceleného popisu můžeme mluvit jako o nesjednocených. V tomto případě se budeme přiklánět ke klasifikaci vertikální, neboť zachycuje proces včleňování pohádkového žánru do literatury a můžeme se zaměřit na tři kategorie:

- **Pohádka folklorní/lidová** – ústně tradovaná, realizovaná v jedinečných vypravěčských aktech, proměnlivá, existující ve variantách. Písemně zaznamenaná se stává výchozím textem literárního zpracování.

- **Pohádka literární/adaptovaná** – literární adaptace zaznamenaných folklorních textů. Adaptace klasická sleduje vytvoření tzv. optimální podoby. Adaptace autorská je určována individuálními představami a talentem těch, kteří ji realizují.

- **Pohádka autorská/moderní** – text tematicky původní, literární, s velmi různou mírou návaznosti na žánrově relevantní znaky prvních dvou⁴

Kromě zasazení do literatury můžeme, dle zastoupení fantastiky a přírodních či zvířecích motivů v dílech, pohádkový žánr rozdělovat na několik dalších útvarů:

Pohádka fantastická

Pohádka legendární

Pohádka novelistická⁵

Můžeme s jistotou říci, že pohádka jakožto literární žánr má poměrně ustálenou formu díky neustále se opakujícím formulacím, stejným vstupním a závěrečným formulím. Ty, mluvíme-li o formě pohádky předávanou ústně, umožňují plynulost vypravěčské improvizace.

Zabýváme-li se charakteristikou pohádkového literárního žánru, nesmíme opomenout silné zastoupení fikce a mystiky, díky kterému můžeme žánr snadněji interpretovat. Daná fikce může být v pohádce obsažena v několika podobách a měrách. V tomto ohledu bychom za nejstarší útvar/vzor pohádky mohli považovat pohádku fantastickou, jež pochází z původního spojení reality s fantastikou spolu s kombinací lidských a přírodních motivů. Základní osnovou fantastických povídek je takřka pravidelně

---

⁴ VAŘEJKOVÁ, Věra. *Česká autorská pohádka*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1998. Str. 5

⁵ VLAŠÍN, Štěpán a kol.: *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984. Str. 281

zmiňovaný souboj dobra se zlem či vítězství slabší kladné postavy nad silnější zápornou postavou.

V pohádce zvířecí vystupují jako hlavní nositelé děje zvířecí postavy, kdežto v pohádkách kouzelných zastupují jen vedlejší role, často jako pomocníci hlavního hrdiny⁶. Při ledabylém prozkoumání bychom si pohádku zvířecí mohli zaměnit s bajkou, nicméně musíme brát v potaz fakt, že bajka patří mezi útvary umělé literatury a zpravidla s sebou nese mravní ponaučení. Nejvíce oba útvary spojuje skutečnost, ve které zvířecí postavy jednají jako lidé a často zastupují abstraktní lidské vlastnosti.

V pohádce legendární je děj staven na naivitě ve vykreslení biblických postav a častou tematikou je líčení posmrtného putování zemřelé duše do nebe. Za nejmladší pohádkový útvar bychom mohli považovat pohádku novelistickou, blížící se samotnému žánru novely a facetii. Tento pohádkový útvar potlačuje fiktivnost oproti jiným útvarům na minimum, či ji odstraňuje úplně. Za hlavního nositele děje útvar vybírá prostého člověka z reálné sociální skupiny a tím utvrzuje onu sociální náplň. Za nejvýznamnější sběratele a spolutvůrce lidových pohádek můžeme považovat například K. J. Erbena, B. Němcovou či J. Š. Kubína. Pokud jde o německé sběratele, nejvýznamnějšími osobami jsou jednoznačně bratři Grimmové a vůbec nejrozsáhlejší pohádkový soubor *Tisíc a jedna noc* pochází z Arábie. K ucelení základní charakteristiky je nutno zmínit i autory pohádek umělých, jimiž jsou například H. Ch. Andersen, A. de Saint-Exupéry a z našich literárních kapacit bychom měli jmenovat jednu z největších literárních osobností, autora Karla Čapka.⁷

1.1 Teorie o vzniku pohádek

O vzniku pohádkového žánru existuje několik teorií. Vzhledem k nesčetnému množství pohádek a jejich dalších útvarů, je prakticky nemožné přisuzovat váhu jen jedné teorii. Můžeme se ale shodnout na neskutečné podobnosti mezi pohádkami na celém světě. Ve většině příběhů se vyskytuje podobná tematika či jen společné motivy, které vytvářejí pro daný pohádkový příběh osnovu.

Prvotní zásluhy v bádání po vzniku onoho literárního žánru se přisuzují tzv. “mytologické teorii”. Základní kámen pro vznik sbírání příběhů ze starých mýtů a zároveň moderní podoby pohádky položili v devatenáctém století (období romantismu) sbírkou

---

⁶ VLAŠÍN, Štěpán a kol.: *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984. Str. 281

⁷ VLAŠÍN, Štěpán a kol.: *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984. Str. 281

Pohádky pro děti a domov bratři Jacob a Wilhelm Grimmové.⁸ Svými obsáhlými znalostmi staré německé literatury započali vědecké bádání a adaptace lidových pohádek, které podle nich byly zbytky indoevropských mýtů. Za stoupence mytologické teorie můžeme z českých autorů považujeme například Karla Jaromíra Erbena.

Další teorií je teorie antropologická. Dle jejího bádání jsou pohádkové dějové osnovy, charakteristiky postav či základní pojetí o zápletkách čerpány z primitivních lidských rituálů, nejčastěji náboženské podoby. Vyloučit nemůžeme ani výroční rituály animistických kultů či uctívání zemřelých předků. Podněty pro antropologickou teorii můžeme při bádání nalézt u studie primitivních národů.

Asi nejrozšířenější teorií je teorie migrační. Ta pojednává o vzniku žánru z pohledu migrace od národa k národu. Podle této myšlenky se pohádky a podobné žánry stěhují od jednoho etnika k druhému a z každého nového prostředí pochycují část své nové formy. Nejvýraznější osobností migrační teorie byl Theodor Benfey, jenž považoval budhistickou Indii za pravlast literárního žánru pohádky.

Pozdější teorie, jež navazovala na teorii migrační (na přelomu 19. a 20.) je teorie historicko-geografická, pocházející z Finska. Ta rozšiřuje pohádkovou pravlast mimo budhistické Indie i na oblasti obývané Kelty. Tento způsob šetření hledá důvod a směr válek, při které se dostal fenomén orientální pohádky do Evropy (konkrétně do Francie) prostřednictvím národů z Arábie přes Španělsko.⁹ Právě z této teorie můžeme vycházet při třídění pohádkových útvarů dle míry obsažené fantastiky v příběhu.

Nutno podotknout, že pohádky na samotném začátku nebyly zprvu určené pro dětské čtenáře. V té době mezi pohádkovými autory dominoval převážně Homér a Ezop, jenž se proslavil svými bajkami (přestože se bajky přímo neřadí do pohádkového žánru, slouží díky svému poučnému charakteru jako dokonalý příklad). Změna nastala teprve v období romantismu, konkrétně s příchodem bratří Grimmů mezi autory. Přestože se jejich pohádky již řadí mezi literaturu pro děti, dané příběhy často byly brutálního, někdy až hororového charakteru, jenž se ve většině případů nejeví jako ideální podoba pro dětské čtenáře.

---

⁸ ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006. str. 108

⁹ ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006. str. 109

1.2 Funkce pohádky

Pokud bychom se blíže podívali na koncept pohádek, dokázali bychom poukázat na několik funkcí.

1. Za základní funkci můžeme považovat schopnost vnést českému čtenáři smysl a řád do jinak nesrozumitelného chaotického světa. Díky míře obsažené fantastiky může pohádka dát jistý smysl dění kolem dítěte, jež v mladším věku vidí okolní svět mnohem problematičtější než dospělí čtenáři. Mohli bychom dojít k závěru, že pohádky byly vytvořeny jako takový můstek mezi chápáním světa dospělého a dítěte. Příklad lze skvěle doložit na pohádkách novelistických. V tomto útvaru na rozdíl od jiných klade autor větší důraz na zasazení do prostoru reálného světa a sociální aspekt. Novelistické pohádky díky “šetrné realitě” dětskému čtenáři poskytují adekvátní ukázkou fungování reálného světa mimo svět dětský. Ukazují, jak funguje společnost a svými hlavními postavami dokládají, jak svět reaguje na jedince, kteří se od většinové společnosti jakýmkoli způsobem odlišují.¹⁰
2. V předmětu hledání funkcí, které by mohl mít pohádkový žánr pro dětské čtenáře, je nutné zmínit, že příběh může pro dítě mít význam nejen poznávací a ujišťovací, ale i terapeutický. Často se v příbězích objevují všemožné lidské problémy a traumatické události, se kterými může dětský čtenář potýkat. Právě pohádka může poskytnout náповědu, jakým způsobem lze těmto problémům čelit.
3. Morální funkce je v pohádkách rovněž hojně zastoupena. Nejedna fantastický příběh vkládá dětským čtenářům do paměti souboj dobra se zlem, kdy vždy dobro vychází z konečného konfliktu jako vítěz, či v charakteru hlavního hrdiny, který se mnohdy jeví jako učebnicový příklad všech lidských ctností. Mohli bychom tedy tvrdit, že pohádky mnohokrát implikují základní morální hodnoty. Problematika dobra a zla je ve vztahu k pohádce velmi důležitým pojmem. Pokud bychom se v praxi zaměřili primárně na dětské čtenáře, poslouží pohádkové příběhy jako pomocný nástroj k vysvětlování morálních hodnot. Předkládat dětem případy dobra a zla spolu se základními morálními hodnotami pomocí abstraktních výkladových

---

¹⁰ ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek: kouzlo vyprávěného slova*. Praha: Portál, 2019. Str. 7

pojmu se zdá býti příliš složité, naopak díky pohádkovým jasným příkladům se do dětské mysli daná tematika vstřípí mnohem rychleji a jednodušeji.

4. Asi nejdůležitější funkcí pohádky je zobrazování optimistického vidění světa dětem. V příbězích jsou podstatně odlehčujícím způsobem ukázány průběhy všemožných událostí, vývoje lidských vztahů (které mohou být pro děti z hlediska pochopení problematické). Bez pohádkových příběhů, jež zahrnují i pohádky kouzelné a projasňují svět pomocí magie, by se dětem “dospělácká” realita jevila mnohem pochmurnější, než by bylo pro zdravý duševní vývoj optimální.¹¹

1.3 Síla slova v pohádkovém příběhu

Je všeobecně známo, že v pohádkovém literárním žánru se klade velký důraz na sílu a moc vyřčeného slova. Fenomén „mocného slova“ je ve studiích pohádkového žánru znám již od počátku. Ovšem v pohádkovém světě, který je ještě umocněn obsaženou fantastikou v příběhové linii, je kouzlo pohádkového slova jedním z nejdůležitějších zákonů, týkající se psaní pohádek.

Nejprve je třeba si uvědomit samotnou podstatu pohádky. Pohádka je především útvar, jenž dává prostor uměleckému slovu.¹² Dalo by se říci, že byla vytvořena k vyprávění takovému, aby obraznost vyřčeného slova vyvolávala nejrůznější skryté obrazy dětské imaginace.¹³

Nyní přímo ke slovu samotnému. Pojem „mocné slovo“ se dá chápat jako širší označení pro rudimenty pověrečných praktik, jako jsou zaříkání, požehnání či dokonce proklínání. Jde o performativní vyjádření pracující s principem jazykové magie. Slovo samo se chápe jako mocná síla, která ovládá celou vyjadřovanou věc. Toto magické uvažování spojuje fenomén mocného slova s mýtem. Mluvčí může pomocí slova ovlivňovat okolí, dodávat váhu určitým příběhovým situacím či dokonce měnit směr, kterým se bude narativ postupem času ubírat. Princip mocného slova patří k jedné ze starobylých vrstev folklorní literatury.

Váhu a důležitost vyřčeného slova lze dokonale doložit na pohádce *Sedm havranů*, konkrétně v situaci, kdy matka navždy změní osud svých sedmi synů. V záchvatu zlosti

---

¹¹ ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek: kouzlo vyprávěného slova*. Praha: Portál, 2019. str. 16

¹² ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek: kouzlo vyprávěného slova*. Praha: Portál, 2019. str. 6

¹³ ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek: kouzlo vyprávěného slova*. Praha: Portál, 2019. str. 6

při pečení chleba matka na své syny sešle onu osudovou kletbu, který promění její děti v krkavce. Zde je vidět dokonalý příklad, že ačkoliv slovo nebylo v té konkrétní chvíli myšleno upřímně, magická váha, která je v pohádkách přikládána vyřčenému slovu, změní osud lidí z minuty na minutu. Síla slova je výrazně rozeznatelná napříč téměř všemi literárními pohádkovými příběhy. Mluvíme o fenoménu, který zde existoval od prvopočátku literárního žánru a stal se jedním ze stěžejních aspektů při odborných studiích pohádkových příběhů.¹⁴

1.4 Hranice mezi pohádkou a žánry jí příbuznými

Ze žánrového hlediska můžeme pohádku připodobnit k několika jiným žánrům. Největší podobnost při bližším zkoumání nacházíme u legendy, pověsti či mýtu. Zaměříme-li se konkrétně na pohádky bratří Grimmů, jež lze vnímat jako základní kámen pro rozvoj moderního pohádkového žánru, zjistíme, že obsahují poměrně homogenní texty (v jejich tvorbě lze najít jistou souvislost mezi několika žánry: anekdotami, legendami, pověstmi atd.).¹⁵ Abychom mohli určit hranici mezi tzv. čistou pohádkou (za kterou se považuje ze všech ostatních pohádkových subžánrů prakticky jen pohádka kouzelná) a jinými žánry podobně se prezentující, je třeba klást důraz na pojetí pohádky jako tzv. modu (pohádkovost). Modus pohádkovosti při svém výkladu klade důraz na (četně v pohádkách obsaženou) atmosféru, jež formuje svět plný kouzel a nadpřirozena. Texty mnohokrát pracují se stálým příběhovým skeletem, který zpravidla obsahuje cestu hlavního hrdiny k jeho úkolu skrze nesčetné překážky, řešení problému, podstoupení zkoušky (jež často testuje hrdinovy morální hodnoty) a tradiční šťastný konec, který jen podtrhuje myšlenku, že dobro vždy zvítězí.

1.5 Autorská pohádka

¹⁶Definice autorské pohádky se zprvu jeví jako poměrně snadný úkol. Obecně bychom ho mohli charakterizovat jako umělý příběh s pohádkovými rysy. Jedná se převážně o rysy pohádky kouzelné, neboť autorská pohádka je povětšinou přisuzována převážně pro dětské čtenáře. Nutno zmínit, že při bádání rovněž narážíme na jisté komplikace, přijde-li na přesnější určení kořenů umělého autorského textu.

---

¹⁴ ŠIDÁK, Pavel. *Úvod do studia genologie: teorie literárního žánru a žánrová krajina*. Praha: Akropolis, 2013. str. 190

¹⁵ ŠIDÁK, Pavel. *Literární žánry*. Praha: Literární akademie (soukromá vysoká škola Josefa Škvoreckého), 2013. str. 132

¹⁶ ČENKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006. str. 127

Fenomén autorské pohádky se objevil současně s rostoucím zájmem o lidový folklor. Mohli bychom tedy tvrdit, že počátky rozvoje autorské pohádky se neodmyslitelně pojí s obdobím romantismu, neboť řada romantických rysů se promítala do dobové autorské pohádky (nejklasičtějším znakem spojeným s tímto časovým údobím bývá tragický konec hlavního hrdiny¹⁷). V autorské pohádce z této konkrétní doby se rovněž zrcadlily dobové sociální problémy devatenáctého století, kdy s rozvojem národních států se v autorských příbězích stávalo čím dál výraznějším znakem vlastenectví. Problematika v častých případech vedla k situacím, kdy autoři často využívali autorských pohádek jako prostředek k satirickému vyjádření proti politické situaci. Za nejznámější osobnost ve vztahu k autorské pohádce můžeme považovat autora Wilhelma Hauffa, jenž se zasloužil o tři almanachy autorských pohádek. Ovšem za skutečného zakladatele autorských příběhů je považován Hans Christian Andersen. Ten čerpal danou látku nejen z lidových vyprávění, ale také z vlastních zážitků a společenských problémů tehdejší doby.

Na rozdíl od světové literatury se česká autorská pohádka vyvíjela poněkud odlišným způsobem. K zakládajícím spisovatelům nesmíme zapomenout přiřadit autorku Elišku Krásnohorskou, jež zpracovávala nejčastěji folklorní motivy, které rozšiřovala a upravovala. V její tvorbě nechyběly ani vlastní pohádky ve folklorním stylu s tematikou reálného světa či zvířecí reality. Svými díly navazovala na typ tzv. andersenského příběhu, ve kterém můžeme jasně vidět silné moralistní motivy.

Mohli bychom říci, že česká autorská pohádka má dlouholetou tradici díky pohádkovému dědictví, kterému se české literatuře dostalo. Folklorní pohádku ocenilo pravděpodobně nejvíce obrozenecké hnutí, které ji označilo za slovesný poklad národa¹⁸.

Z hlediska vývoje autorské pohádky přináší velký přínos přelom dvacátých a třicátých let dvacátého století, kdy na svět přišlo několik dalších druhů autorské pohádky¹⁹. Kromě autorského příběhu se sociálními motivy byl do příběhových linií více zařazován folklor a v té době také vznikla pohádka zvířecí spolu s delším pohádkovým příběhem. Nutno zmínit autora na hranici autorské pohádky a folkloru, kterým byl spisovatel Josef Štefan Kubín s jeho souborným dílem *Zlatodol pohádek*.

---

¹⁷ ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006. str. 129

¹⁸ VAŘEJKOVÁ, Věra. *Česká autorská pohádka*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1998. str. 6

¹⁹ ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006. str. 137

1.6 Literární adaptace lidové pohádky

Už od původního vyprávění pohádek se můžeme setkat s fenoménem lidové pohádky, případně také už od folklorního zápisu, jenž je přisuzován literární adaptaci.²⁰ Na základě, jak jsou konkrétní díla napsána a jakým způsobem zpracovávají lidové pohádkové látky jsme schopni charakterizovat dva typy adaptací:

1. **Klasická adaptace lidových pohádek** - V tomto případě se o základ pro vznik klasické adaptace zasloužili bratři Grimmové se svým dílem *Pohádky pro děti a domov*, ve které můžeme cítit silný fundamentální význam pro folkloristiku a literární zpracování pohádkových příběhů. Tento typ literární adaptace reprodukuje ústní podání jako památku lidové tvořivosti se zachováním prvků folklorní poetiky. Představitelem klasické adaptace lidových příběhů z našeho prostředí je jeden z nejvýraznějších českých autorů, Karel Jaromír Erben.
2. **Autorská adaptace lidových pohádek** - Zde je složitější charakteristika samotné literární adaptace, avšak v jisté míře začíná v modifikaci lidové pohádky převažovat individuální tvůrčí složka nad samotnou folklorní předlohou. Za příklad bychom mohli uvést jednu z nejvlivnějších českých autorek Boženu Němcovou.

2 Bratři Grimmové a přínos jejich tvorby k modernímu pojetí pohádky

Jak z předchozího šetření v bakalářské práci vyplývá, bratři Grimmové jsou díky své tvorbě považováni za jedny z nejvýznamnějších autorů v historii literárního žánru pohádky. V historii literatury neexistuje mnoho spisovatelů, kteří by svou tvorbou učinili tak zásadní krok ve vývoji literárního žánru a kteří ovlivnili nespočet následujících autorů natolik, aby se jejich autorská stopa uchovala v pamětech mnohých až do dnešní doby. Je důležité zmínit, že v historii vývoje pohádkových příběhů byli bratři Grimmové jedním z nesmírně důležitých milníků, které nadobro určily směr, jakým se bude dodnes oblíbený žánr ubírat.

---

²⁰ ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006. str.

Jacob a Wilhelm Grimmové pocházeli z vážené právnické rodiny z Hanavy. Po smrti otce se bratři rozhodli následovat jeho přání v podobě studia práv, po kterém se oba začali věnovat germanistice.²¹ Přestože do onoho momentu se pod pojmem germanistika rozumělo studium historie germánského práva, bratři Grimmové jej pojali jako studium kultury germánských národů, především oblast jazyka a literatury. Jacob studoval pod Friedrichem Carlem von Savignym, v jehož knihovně začal pracovat od roku 1802. Během působení v knihovnictví se výrazně prohloubily jeho znalosti v oblasti germanistiky a jeho politické povědomí. Oba bratři byli mezi lety 1805 až 1830 povoláni k práci na univerzitě, bohužel od svého působení museli kvůli svému politickému výstupu proti reakční změně ústavy opustit. Přestože Jacob Grimm byl výraznější osobností v bratrské dvojici, v prostředí literatury hovoříme o jejich společné práci. Při zmínění jejich společné tvorby je důležité dodat, že již v roce 1816 bylo jejich nejznámější dílo, *Německé pohádky* téměř hotové. Mezi jejich další stěžejní díla nesmíme opomenout monumentální literární poklad *Německý slovník*.

Je naprosto zřejmé, že bratři Grimmové byli nejen jedni z nejvýznamnějších sběratelů lidové slovesnosti, ale také vynikající filologové se smyslem pro bohatství jazyka. Společně s Clemensem Bretanem, Achimem von Arnimem a skupinou německých romantiků sbírali ústně vyprávěné pohádky a pověsti, jež částečně vycházely ze středověkých rukopisů a raných německých literárních textů. Pokud si připomeneme fakt, že v raných začátcích tvorby bratří Grimmů nebyly kvůli jisté obsažené brutalitě pohádky pro děti tím nejvhodnějším zdrojem pro neskutečné příběhy, na přání věrných čtenářů své sedmé vydání povídek obsahově a stylisticky více přizpůsobili pro dětské fanoušky.²²

Přestože Wilhelm Grimm byl tím z dvojice, který byl více zaujatý literaturou, Jacobovy zájmy a literární studie v souladu s filozofickými zájmy jsou dokazovány v jeho bádání v oblasti literatury staroněmecké, středohornoněmecké, nizozemské a anglosaské.²³ Jeho studie okolo Písň o Niebelunzích ho přivedla k historickým severským hrdinským písním. Literární žánr bajky ho naopak přivedl k bádání o latinském básnictví desátého a jedenáctého století, jehož sbírku vydal společně s dialektologem Andreasem Schmellerem.

---

²¹ MACEK, Josef. sborník *Světové kulturní výročí 1963*. 1. vyd. Praha: Práce, 1963. str. 53

²² ČENKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006. str.123

²³ MACEK, Josef. sborník *Světové kulturní výročí 1963*. 1. vyd. Praha: Práce, 1963. str. 58

Nyní se ale zaměříme na společné dílo obou bratří Grimmů. Snad nejznámějším a nejúspěšnějším mezi širokou veřejností je pohádková sbírka *Německé pohádky*. Jak již bylo řečeno, bratři Grimmové byli známí pro svůj zájem o folklor a lidovou slovesnost.²⁴ Proto i jejich nejstěžejnější sbírka vyrostla z několika ústních podání od lidových vypravěčů. První rukopis sbírky bratří Grimmů si získal zájem široké veřejnosti, neboť se po stylistické stránce více blížil originálnímu znění lidových vyprávění než později modifikovaná podoba jejich díla. Právě tato podoba sbírky se díky C. Bretana dostala až do Alsaska. Pokud bychom chtěli srovnat první vydání s “novějším” zpracováním, mohli bychom tvrdit, že původní verze, ač obsahově stručnější a méně lingvisticky obratná, je velmi těsně spjata s lidovou moudrostí a společenským životem. Nutno zmínit určité úpravy Wilhelma Grimma v díle, ve kterých oproti skutečné lidové tradici zvýraznil náboženské rysy v duchu reakčních romantiků.²⁵ Zmiňované modifikace bychom dokázali nalézt například v příbězích *Děťátko Panny Marie* či *Kmotra smrt*. Během svých úprav se dostal do sporu s bratrem Jacobem, který s touto cestou tvorby nesouhlasil a prosadil úmysl nenarušovat pohádkové linie ve sbírce.

První verze první části sbírky *Německé pohádky* vyšla na svět na Vánoce roku 1812, druhý díl byl uveden na svět o tři a třetí o sedm let později. Od tohoto momentu byla sbírka předurčena k celosvětové popularitě, neboť již od doby svého vydání (všechny části) vznikly na poli pohádkové literatury desítky vydání a adaptací nejen celé sbírky, ale i jednotlivých příběhů v Německu a mimo něj.²⁶ Pokud bychom pozorně nahlédli do obsahu díla, našli bychom zde několik pohádkových útvarů. Od pohádek zvířecích, kouzelných, přes novelistické až po pohádky žertovné. Přes všechny “komplikace” se bratřím podařilo z díla vytvořit ucelenou sbírku.

Pokud bychom se zaměřili na úspěch díla bratří Grimmů v českém literárním teritoriu, zjistili bychom, že sbírka nabrala velkého ohlasu u našich sběratelů a badatelů zaměřujících se na folkloristiku. Nejedna česká tvář literatury v bratrech viděla velkou inspiraci, měli bychom jistě zmínit například Karla Jaromíra Erbena, který se pod vlivem úspěšné sbírky přesunul ve své tvorbě z děl novelistických na pohádky fantastické. Je důležité zmínit, že bratři Grimmové svou tvorbou a velice obsáhlými historickými znalostmi položili základy pro vývoj germanistiky a folklorních studií, ba dokonce

---

²⁴ MACEK, Josef. sborník *Světové kulturní výročí 1963*. 1. vyd. Praha: Práce, 1963. str. 58

²⁵ MACEK, Josef. sborník *Světové kulturní výročí 1963*. 1. vyd. Praha: Práce, 1963. str. 59

²⁶ MACEK, Josef. sborník *Světové kulturní výročí 1963*. 1. vyd. Praha: Práce, 1963. str. 60

provedli razantní krok ke změně nahlížení na literární žánr pohádky.²⁷ Mohli bychom tvrdit, že jejich autorským stylem udali platnou podobu pro německou dětskou literaturu.

2.1 Pohádky bratří Grimmů

Jak již bylo zmíněno, bratři Grimmové se proslavili především díky své pohádkové tvorbě a jejich literárně nejvýraznější sbírce *Německé pohádky*. V nynější době si na tvorbu bratří Grimmů vzpomeneme spíše při čtení jednotlivých pohádkových příběhů, jako příklad určitě stojí zmínit příběhy *Červená karkulka*, *Jeníček a Mařenka* či pohádka *Sedm havranů*. Jejich pohádková tvorba původně nebyla určena dětským čtenářům kvůli svému obsahu.²⁸ Jejich pohádky dříve neobsahovaly žádné ilustrace a v příběhových liniích se hojně vyskytoval sex, vulgarita, incest a časté poznámky pod čarou. Dříve byl žánr pohádky určen spíše pro dospělé, tudíž ani jistá brutalita a temné motivy se v pohádkách bratří Grimmů často vyskytovaly. V pohádce *Sedm havranů* si hlavní postava musela uříznout malíček, aby odemkla bránu, za kterou byli její zakletí bratři, či v pohádce *Popelka* si zlé nevlastní sestry uřízly prsty na nohou, aby jim Popelčin střevíček pasoval. Po určité době však bratři Grimmové na přání čtenářů své pohádky zredigovali, aby byly obsahově a stylisticky přístupnější pro dětské publikum.

V jejich pohádkové tvorbě je vidět jasná snaha o jazykovou rozmanitost pro jejich stěžejní dílo.²⁹ Po druhém vydání pohádkové sbírky proto jazyk v příbězích pozměňovali a rozšiřovali. Nutno podotknout, že jejich příběhy se nestaly terčem kontroverze čistě kvůli brutalitě a sexuálnímu podtextu. V některých příbězích se také objevovaly jisté antisemitské a antifeministické ideologie, které později v historii začaly být poměrně problematické.

Mnoho pohádek od bratří Grimmů se stalo předlohou pro mnohé české autory. Mezi nejvýraznější spisovatele, kteří přejímali pohádkové příběhy, můžeme řadit například Karla Jaromíra Erbena či Boženu Němcovou.

---

²⁷ ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006. str.123

²⁸ HAMPL, David. *Bratři Grimmové - životopis*. [online]. Dostupné z: https://rozbor-dila.cz/bratri-grimmove-zivotopis/#google_vignette. [cit. 2024-03-17].

²⁹ HAMPL, David. *Bratři Grimmové - životopis*. [online]. Dostupné z: https://rozbor-dila.cz/bratri-grimmove-zivotopis/#google_vignette. [cit. 2024-03-17].

3 Božena Němcová - vliv jejího života na autorskou tvorbu

Božena Němcová byla a stále je považována za jednu z nejmóraznějších ženských autorek v historii české literatury.³⁰ Vlastním jménem Barbora Panklová byla pokřtěna ve Vídni roku 1820. Její otec byl podkoní u váženého hraběte Schulenburka. Postavu s charakterem svého otce později Božena Němcová ztvárnila ve svém nejznámějším díle *Babička* charakterem Janem Proškem. Ve svém prvním roce se Barbora spolu s rodinou přestěhovala do Ratibořic u České skalice, ve které také následně studovala. Největší vliv na její život a pozdější tvorbu měla její babička, Magdalena Novotná, která se později stála hlavní postavou v jejím nejznámějším díle. V pouhých sedmnácti letech se Barbora provdala za komisaře finanční stráže. Své příjmení tedy převzala od manžela Josefa Němce, jenž svou prchlivou a studenou povahou postupně přispíval ke krachu jejich manželství, neboť energická a impulzivní Božena se odmítala podřizovat jakémukoliv vnějšmu vlivu. Během jejího života v Praze se začala stýkat s velice vlivnými postavami, co se českého literárního prostředí týče a svou tvorbou začínala pravidelně přispívat do časopisů. Po náročném životním období, kdy se Barbora rozhodla odejít z manželství, se rodina dostává do finanční krize. Zanedlouho sama Němcová onemocní a jeden z jejích synů tragicky skoná. Vlivem událostí je tedy nucena se vrátit zpět k manželovi. Nutno podotknout, že v této životní éře začala vznikat její nejznámější literární práce *Babička*.

Je zřejmé, že její osobní život se stal obrovskou inspirací pro tvorbu Boženy Němcové. Z jejích děl jde velmi dobře poznat, že se celý život zamýšlela nad každodenními jevy sociálního života.³¹ Nejčastějšími podněty k rozjímání a bádání byly sociální problematiky. Ať už se jednalo o osud nižších sociálních tříd, bídu po italských válkách (která vyústila k epidemii cholery) či osud mladých chlapců, kteří byli naverbováni do armády nebo dokonce výsledky rozšiřujícího antisemitismu. Ve své autorské tvorbě rovněž dokázala využít své charakterové vlastnosti. Nenechala se oslepit vlasteneckou buržoazní revolucí v roce 1848. Otevřeně sdílela své nadšení nad snahou českého národa v boji za svobodu, v tomto momentě bychom ji mohli považovat za nejvlivnější patriotku, jakou kdy byla. Výraznou částí jejího života, který zároveň silně ovlivnil její literární práci, se stal boj za svobodu žen a jejich rovnoprávnosti. Pro dosažení

---

³⁰ HÉE, Veronika. *Božena Němcová – tvorba a osobnost po půldruhém století*. [online]. Dostupné z: <https://www.muzeumbn.cz/bozena-nemcova/zivotopis/bozena-nemcova-pokus-zivotopisny-a-literarni-1/>. [cit. 2024-03-17].

³¹ DROZDOVÁ Vlastimila, DLOUHÝ Miroslav. *Božena Němcová*. Praha: Ústředí lidové tvořivosti nákladem Umění lidu, 1950. str. 4

jejího cíle se účastní nejvyšších tvůrčích dění, kterých se dříve účastnili převážně muži. Božena Němcová tvrdí, že klíčem ke svobodě ženy je její dosažené vzdělání, které se jeví jako uvědomění a osvobození lidského vnímání.³² Během svého života a své tvorby vyjadřuje jakýsi kontrast. Společnost vidí jako rozdělenou na dva póly, nejvíce onen fakt můžeme dokázat na bídě, kterou nikdy nevidí jednostranně a která ji vrátí do dětského života na vsi.

Než rozebereme tvorbu Boženy Němcové, nejprve je třeba ji autorsky zařadit do literárního směru. Je obecně známo, že Božena Němcová je představitelkou finální fáze národního obrození, spolu s dalším literárním velikánem Karlem Havlíčkem Borovským.³³

Podíváme-li se na nejznámější díla Boženy Němcové, uvidíme téměř v každém z nich skrytou metaforu pro její osobní život. Mluvíme-li o Němcové, nemůžeme nezmínit její nejúspěšnější *Babičku*, kde se sama stylizuje do postavy Barunky a v náznacích vypráví o poklidném životě na vesnici se svou milovanou babičkou, která prožívá svá poslední léta. Jedná se o povídku, jež stojí na hranici idyly a elegie, neboť její prolog se nese v poměrně odlišném světle než zbytek příběhu. Samotný děj nemá souvislou linii, mohli bychom o něm mluvit spíše jako o záblescích obrazů příběhu.

Dalším známým dílem Boženy Němcové je povídka *Divá Bára*. V díle můžeme najít velmi silné motivy rozdílu a odcizení. Zde pojednává o rozdílnosti v charakteru hlavní postavy od ostatních děvčat, v čemž také můžeme najít referenci na její osobnost, hlavně v období dospívání, neboť sama Božena Němcová nikdy nešla “v davu” s ostatními.

V díle *V zámku a podzámčí* vysvětluje realitu dvou naprosto odlišných světů - zbohatlíků a prostých dobrých lidí. Zde se nám opět promítá Boženin charakter a její zvyk nenahlížet na situaci pouze z jedné strany.

Nesmíme opomenout její soubor nasbíraných pohádek *Národní báchorky a pověsti*. I v tomto díle můžeme vidět vliv její osobnosti a morálních zásad, neboť v pohádkách se dopustila dějové a stylistické modifikace, aby odpovídaly podle jejích představ.³⁴ V pohádkách vyjadřuje ideály v představách o životě na venkově. V dílech uplatňuje zásadu spravedlnosti, rovnost mezi lidmi. V dějových liniích vždy nechává vyhrát dobro

---

³² DROZDOVÁ Vlastimila, DLOUHÝ Miroslav. *Božena Němcová*. Praha: Ústředí lidové tvořivosti nákladem Umění lidu, 1950. str. 6

³³ *Božena Němcová - životopis*. [online]. Dostupné z: <https://rozbor-dila.cz/bozena-nemcova-zivotopis/>. [cit. 2024-03-17].

³⁴ *Božena Němcová - životopis*. [online]. Dostupné z: <https://rozbor-dila.cz/bozena-nemcova-zivotopis/>. [cit. 2024-03-17].

nad zlem, chudé nad bohatými atd. Mezi nejznámější pohádky můžeme považovat například *O hloupém Honzovi*, *O Smolíčkovi* či *Čert a Káča*.

Naopak své další dílo *Slovenské pohádky a pověsti* pojala naopak více dokumentárním stylem a usilovala o zachování jejich původní formy.

Není divu, že Božena Němcová patří k nejvlivnějším autorkám v historii české literatury. Svou tvorbou a aktivitou během celého života se zasloužila o mnohé změny nejen v literárním světě, ale i v přístupu k ženám ve společnosti.

4 Charakteristika literární komparatistiky

Literární komparatistikou rozumíme literárněvědnou disciplínu, jež se zabývá srovnáváním literárních děl, literárních škol, směrů a celků nejrůznějších literárních celků. Během srovnávání zjišťuje veškeré souvislosti a vzájemné vztahy, které během bádání vyjdou na povrch. Obecná literární věda, tedy krátce komparatistika, se během posledních let těšila narůstajícímu zájmu. Tento zvýšený zájem se stává symptomem pro nahlížení na literaturu jako “estetično”, které se otevírá v různých kulturních kontextech.

Zájem o literární srovnávací vědu se váže s dnešním mezinárodně zaměřeným chápáním literatury, jež jde bok po boku přehodnocením “národních literatur”. Rostoucí zájem o literární komparatistiku je úzce spojen s čím dál přibývajících překladů různých literárních děl, které oslovují čtenáře v jejich rodném jazyce. Množství překladů a adaptací začíná pomalu přerůstat přes množství originálních podob světové literatury, což přirozeně vede k většímu zájmu o literární srovnávání.³⁵

Mohli bychom podotknout, že během svého vývoje si literární komparatistika prošla několika komplikacemi. Než se obor konečně ustálil, stával se vztah obecné a srovnávací literární vědy pravidelným předmětem odborného bádání a příležitostně se zpochybňovala dokonce samotná podstata oboru. Rozlišení mezi obecnou a srovnávací literaturou však není bráno jako “umělé”, nýbrž vzniklo z praktického využívání spojení učení a výzkumu. Srovnávací věda se také vyjadřuje vesměs k obecným náhledům, jejichž význam pro chápání literatury překračuje bezprostřední srovnávání. Zaměříme-li se na původ samotného základu v podstatě literární srovnávací vědy, zjistili bychom, že vědní obor pochází z Francie, samotné kolébce komparatistiky. Spojení “literární komparatistika” ve francouzském znění znamená “littérature générale” a zabývá se především zkoumáním literárních typů osobností, proudů a časových literárních údobí, které existují v nejrůznějších národních kontextech a vzájemných vztazích.

Mohli bychom říct, že všeobecná literární věda se zakládá na závěru, ke kterému se dobrala literární komparatistika a k srovnávání rozličných literatur dokládá obecná hlediska a dokazuje obecné okolnosti vzniklé při výsledku bádání.³⁶ Význam obou směrů komparatistiky se s neustále se rozvíjejícím literárním vědním odvětvím mění, ať už v jeho principech či ve srovnávacích postupech. V začátcích onoho vědního oboru převládala

---

³⁵ CORBINEAU-HOFFMANNOVÁ, Angelika. *Úvod do komparatistiky*. Praha: Akropolis, 2008. str. 14

³⁶ CORBINEAU-HOFFMANNOVÁ, Angelika. *Úvod do komparatistiky*. Praha: Akropolis, 2008. str. 17

z hlediska všeobecného zájmu převážně literární srovnávací věda, v dnešní době při zkoumání tohoto oboru dáváme větší význam spíše všeobecné literární vědě.

Je však důležité zmínit, že ačkoliv dodnes používáme termín “literární komparatistika”, není toto pojmenování zcela přesné. Přestože se vztahuje na srovnávání, ovšem během bádání přehlíží jeho předmět. Dalo by se říct, že srovnávací věda existuje nejen s ohledem na literaturu a dokáže jako vědní obor fungovat sám o sobě.³⁷

Pro správné pochopení literární komparatistiky je důležité vysvětlit pojem literatury ve vztahu s literární srovnávací vědou. Je všeobecně známé, že pojem literatura pochází od cizího názvu *littera* (písmeno).³⁸ Od samého počátku byl kladen větší důraz na psanou formu než ústní podání. Z tohoto tvrzení můžeme pochytit fakt, že písemný projev není pouze jednou ze dvou možných forem zpracování jazyka. Narozdíl od ústního podání, vede písemný projev k rozdílnému zacházení, neboť neobsahuje stejná kritéria, která jsou během odborné studie hodnocena (k doprovodným kritériím u ústního projevu bychom mohli zařadit například řeč těla, umění rétoriky, tón hlasu atd.). Písemným zachycením se také narozdíl od ústního stává jazyk trvalou kulturní tradicí (informaci bychom mohli doložit například na sbírání lidové slovesnosti, aby byly všechny předávané příběhy navždy uchovány). Jaký je tedy vztah literární srovnávací vědy a samotné podstaty literatury a jazyka? Mohli bychom dojít k závěru, ve kterém se literární věda zabývá zkoumáním textů v jejich specifické formě jak písemné podoby, tak zachycené ústní výpovědi. Pokud bychom ovšem chtěli srovnávat ústně vyjadřovaný jazyk s textem psaným, dostávali bychom se do nejrůznějších potíží, neboť bychom se dostali při bádání do slepé uličky kvůli příliš rozličným porovnávání hodných aspektů.

---

³⁷ CORBINEAU-HOFFMANNOVÁ, Angelika. *Úvod do komparatistiky*. Praha: Akropolis, 2008. str. 19

³⁸ CORBINEAU-HOFFMANNOVÁ, Angelika. *Úvod do komparatistiky*. Praha: Akropolis, 2008. str. 33

5 Charakteristika původní verze pohádky *Sedm havranů* a její české verze

V těchto následujících kapitolách bakalářské práce se budeme zabývat srovnáváním knižních, a filmových verzí pohádky *Sedm havranů* od Bratří Grimmů. V této sekci bakalářské práce si v patřičných verzích porovnáme nejen rozdílnosti v příběhu, ale také jejich stylistickou stránku a v neposlední řadě, podobnosti a souvislosti (budeme-li rozebírat jiné dílo než *Sedm havranů*) s pohádkou bratří Grimmů. Je důležité, abychom všechny náležitě verze porovnali z hlediska rozdílnosti v dějové linii, stylistiky či faktografických rozdílů.

První knižní verze pohádky *Sedm havranů*, o které by se dalo hovořit jako o původní, byla vydána roku 1812 a jejími autory jsou bratři Jacob a Wilhelm Grimmové.³⁹ Oba němečtí autoři jsou známí svými nekompromisními dětskými texty, které se s novodobým pojetím pohádky již příliš neshodují, přestože právě oni položili základní kámen pro moderní pohádkový žánr.

Sedm havranů pojednává o statečné dívence, která je ochotna se vzdát svého dosavadního života, jen aby zachránila své bratry. Zde bychom mohli mluvit o perfektním příkladu pohádkového hrdiny, který na sebe za snahou heroické pomoci klade ta nejtěžší břímě, které je třeba překonat pro záchranu milovaných. Pokud bychom měli text přidělit k jednotlivým pohádkovým subžánrům, na úplně první pohled bychom mohli pohádku kouzelnou zaměnit s pohádkou zvířecí. Přestože se v tomto případě setkáváme s částečnými zvířecími postavami, ovšem oproti zvířecí pohádce v tomto případě nejsou hlavními nositeli děje. Za další rozhodující faktor bychom mohli považovat prvek charakteristický pro pohádku kouzelnou, tedy pravidelné vítězství dobra nad zlem.

Druhá knižní verze pohádky, tentokrát pod názvem *Sedmero krkavců* byla vydána spolu s dalšími pohádkami ve formě sbírky mezi lety 1845 až 1848 (jednotlivé sešity oné sbírky vycházely postupně). Jednou z nejuznávanějších českých autorek, Boženu Němcovou. Česká verze pohádky rovněž pojednává o životě mladé dívky, jež kvůli snaze o vysvobození svých bratrů podstupuje všemožná břemena. Pokud bychom měli již při charakteristice dané pohádkové verze od sebe odlišit, mohli bychom tvrdit, že verze *Sedmero krkavců* zpracovává příběh poněkud něžnějším stylem, než bratři Grimmové.

---

³⁹ GRIMM, Wilhelm Carl, GRIMM Jacob Ludwig Carl. *Sedm havranů*. Přeložila STAŠKOVÁ, Hana. Praha: Artia, 1969.

Jemnější způsob vyprávění ovšem neubírá příběhu na krutosti a chmurné atmosféře, které sám o sobě text obsahuje.

5.1 Komparace knižních pojetí pohádky

Přes společný příběhový skelet obsahují obě knižní verze pohádky několik rozdílů, v konkrétním bodě (v podobě zkoušky, kterou musí dívka složit) bychom mohli mluvit o rozdílech zásadních.

Rodinné zázemí a důvodu prokletí

V obou verzích pohádky patrně mluvíme o sedmi synech, kteří byli prokleti svými rodiči a jejich mladší sestře, jejímž osudem je své bratry osvobodit. I přes tento konkrétní společný základ pro vývoj příběhu můžeme obě pohádky od sebe odlišit. Nutno také zmínit další společný prvek v pohádce, čím je nesmírná síla lidského slova. Nejčastěji v pohádkovém žánru se setkáváme s kletbami a přáními, která se povznesou nad vše ostatní. Slovo, konkrétně v tomto případě, hraje v pohádkách jednu z nejdůležitějších rolí a svou důležitostí v příbězích bychom ho mohli považovat za jeden z nejdůležitějších pilířů, které spolu utváří pohádkový příběh.

V pohádce od bratří Grimmů se dočítáme, že se dívenka narodila do šťastné rodiny, když měli synové ještě lidskou podobu. Avšak dívenka jako malé dítě byla velmi slabá, tudíž otec poslal své syny pro vodu, aby mohli svou dceru co nejrychleji pokřtít. Ačkoliv se v obou pohádkách setkáváme s realitou, kdy dívenka o svých bratrech nevěděla, v této původní verzi se dítě narodilo do domácnosti před prokletím.⁴⁰

Ve verzi od Boženy Němcové, která byla předlohou pro filmové adaptace, se dívenka rodičům narodila až určitou dobu po jejich prokletí. Dívenka celé dětství vyrůstala v domnění, že žádné bratry neměla a o celé rodinné tragédii se dozvídá až v odrostlejší věku.⁴¹

Důvod, který vedl k prokletí sedmi bratrů, se také poměrně liší. V původní pohádce se synové měli vydat pro vodu ke studni, aby mohla být dívenka pokřtěna. Kvůli tradiční bratrské rivalitě se při nabírání vody začali sourozenecky postrkovat, až se jim podařilo vodu i s vědrem do studny vylít. Jelikož se každý z bratrů bál otcova hněvu, neodvážili se

---

⁴⁰ GRIMM, Wilhelm Carl, GRIMM Jacob Ludwig Carl. *Sedm havranů*. Přeložila STAŠKOVÁ, Hana. Praha: Artia, 1969

⁴¹ NĚMCOVÁ, Božena. *Sedmero krkavců* [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2012 [cit. 2024 - 03 - 17]. Dostupné z: [Sedmero krkavců \(mlp.cz\)](http://Sedmero_krkavcu(mlp.cz))

přijít zpět domů. Jejich čin a strach, že dcera zemře nepokřtěna, poznamenali rozlíceného otce natolik, že v zápalu hněvu vyřkl onu osudnou kletbu. O vykonání se rodiče dozvěděli teprve tehdy, kdy zahlédli na obloze odlétat sedm malých havranů.

Verze Boženy Němcové o problematice prokletí pojednává trochu jinak. Před osudným momentem se v knize dozvídáme o matce, jež ve světlici pekla chléb. Nejprve své syny úpěnlivě prosila, aby zachovali klidu, dokud chléb nedopeče, ovšem složený slib synové velmi rychle porušili. V přívalech tradiční dětské nedočkavosti a energie, které se velmi často přezdívá v pohádkách tzv. “zlobením” začnou synové matku během pečení obtěžovat. Po určité chvíli, kdy matka chování svých synů trpělivě snáší, její trpělivost přeteče a opět v afektu vykřikne ona slova, která navždy změní život jak jejím synům, tak samotné matce.

Společným prvkem v obou verzích se skutečnost, kdy se dívenka dozví o prokletí svých sourozenců. V původní verzi se hlavní postava o celé pravdě nedozvídá okamžitě od svých rodičů, neb jednoho dne zaslechne, jak se o ní lidé na vsi baví ve vztahu k rodinné tragédii. Hlavní hrdinka v šoku přiběhne k rodičům, kteří před ní nemohou bolestnou pravdu dále skrývat.

Ve verzi od Boženy Němcové se opět moment prozření o něco liší. Jednoho dne našla hlavní hrdinka ve skryté truhlici své matky sedm košil. S přirozenou zvědavostí směřovala své dotazy o potenciálních bratrech ke své matce, která odmítala hlavní hrdince odpovědět a při myšlence na její zhavranělé syny začala plakat.

Životní úkol hlavní postavy

V obou pohádkách se setkáváme s putováním za ztracenými bratry, které musí hlavní hrdinka podstoupit. Dalším společným bodem v příběhu je interakce hlavní hrdinky s postavami, které představují přírodní úkazy.

Ve verzi bratří Grimmů se hlavní hrdinka během svého putování setká se všemi přírodními elementy, které ji nakonec dovedou až k postavám Hvězd. Těm půjčí hlavní postava svou sesličku, kterou si přinesla z domova, aby si na ní všechny postupně odpočinuly. Ovšem až postava Jitřenky prozradí hlavní postavě, že se její bratři vyskytují na skleněném vrchu a podá dívence kuřecí kůstku, se kterou má údajně vrch otevřít. V tomto případě se náplň zkoušky diametrálně odlišuje od české verze, neboť v tomto případě se nedočítáme o povinnosti ušít košile a nevydat ani hlásku. Mohli bychom říci, že v této verzi je síla slova poněkud zastíněná, ovšem setkáváme se zde s jinými

klasickými pohádkovými prvky. Hlavní hrdinka musí putovat přes lesy a hory, dokud se nedostane až ke skleněnému vrchu. Samou roztržitostí si ale svou kuřecí kůstku během hledání rozbije. Zde narážíme na klasický brutální prvek v pohádkách bratří Grimmů, neboť aby hrdinka otevřela vrch i bez kůstky, musela si pro záchranu svých bratrů uříznout malíček, aby kouzelná vrata otevřela (Takové vyústění jakékoliv problematiky se v moderních pohádkách prakticky nenajde, mohli bychom tvrdit, že jde o osobitý znak tvorby bratří Grimmů). Jakmile se hlavní postava dostane dovnitř, při čekání na bratry připraví sedm pokrmů a sedm nápojů, ze kterých následně sama ují. Po příchodu si bratři všimnou pokrmů a po určité době dojde ke klasickému šťastnému shledání a typickému pohádkovému “happy-endu”.

Druhá pohádková verze pojednává o úkolu hlavní hrdinky zcela odlišně.⁴² Hlavní hrdinka, přestože pojednává s kouzelnými postavami přírodních jevů stejně jako ve verzi původní, musí za úkolem doputovat až ke svým bratrům.⁴³ Zde se setkáváme se stejným, ač jinak časově rozloženým, momentem, kdy hlavní hrdinka připraví svým bratrům pokrm. Aby ji prokletí bratři uvěřili, přinesla si z domu rodinný prsten jako důkaz. Teprve při jejich interakci se dozví svou životní zkoušku. Aby bratry zachránila, musí každému z nich ušít košile, aniž by vydala jediné slovo, přičemž hlavní hrdinka nadšeně souhlasí. V tomto případě se setkáváme s dalším typickým znakem pro novodobou pohádku, tedy setkání krásné dívky s princem, který si ji hned po prvním setkání chce odvést na zámek spolu s celým jejím šicím procesem. (Podobné až stejné prvky se objevují ve filmové adaptaci z roku 1993, proto se některé informace budou opakovat. Viz. Komparace filmových adaptací pohádky). Po příchodu přichází hlavní postava k interakci s hlavní zápornou postavou, zlou starší princovou sestrou. Té se hlavní hrdinka nejprve nejeví jako hrozba pro budoucí panování, ovšem po oznámení jejich sňatku a očekávání potomka začne o její existenci pochybovat. Aby si získala hrdinčinu důvěru, jeví se sestra jako ta nejhodnější duše, kterou kdy mohla potkat. Hlavní postava nakonec věří sestře natolik, že po odjezdu jejího chotě dovolí, aby s ní prožívala celé těhotenství až k porodu, kdy se sestra rozhodla pro výměnu jejího syna s kotětem. Na popud zlé sestry byla hlavní postava odsouzena na hranici. Hlavní postava se na konci příběhu rovněž dočká happy-endu, neboť po došití poslední košile se na pomoc zjeví již osvobození bratři. I v tomto případě se

---

⁴² NĚMCOVÁ, Božena. *Sedmero krkavců* [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2012 [cit. 2024 - 03 - 17]. Dostupné z: Sedmero krkavců (mlp.cz)

⁴³ NĚMCOVÁ, Božena. *Sedmero krkavců* [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2012 [cit. 2024 - 03 - 17]. Dostupné z: Sedmero krkavců (mlp.cz)

dočkáme poměrně brutálního momentu, kdy rozrušený lid po zjištění celé pravdy zlou sestru na hranici nemilosrdně podpálí.

Je patrné, že primárně v průběhu putování hlavní postavy se obě knižní zpracování pohádky příběhově rozcházejí, jádro příběhu zůstává však u obou knih stejné. Za další společný prvek obou pohádek bychom mohli považovat jakýsi náboženský vliv, který je v obou příbězích několikrát nastíněn. Zatímco ve verzi bratří Grimmů usilují rodiče hlavní postavy o křtiny (aby potvrdili zdravý a dlouhý život hlavní postavy), v pojetí od Boženy Němcové jsou náboženské tendence vykresleny skrze pečení chleba (neboť chléb je v příběhu popsán jako Boží dar a proces jeho výroby nesmí být z úcty k Bohu narušen). Mohli bychom v případě pohádky od Boženy Němcové uvažovat nad jakýmsi „osvojením“ náboženského aspektu v příběhu, který se objevil již v původní adaptaci a který je rovněž nastíněn ve filmovém pojetí.

6 Filmové adaptace Sedmera krkavců

Je patrné, že pohádka, původně od bratří Grimmů, *Sedmero krkavců* během celé své existence nabyla takové popularity, až se kromě dalších literárních adaptací (například již zmíněné dílo Boženy Němcové) dočkala pohádka i verzí filmových. Oba filmové počiny, které lze v naší české filmografii dohledat, za svou předlohu přijaly knižní adaptaci pohádky od Boženy Němcové a přestože se její pohádková adaptace liší s původní podobou od bratří Grimmů, lze v obou filmových adaptacích objevit prvky, díky nimž jsou si obě literární díla podobná.

První filmové ztvárnění pohádky se stejnojmenným názvem *Sedmero krkavců* pochází z roku 1993. Režisér Ludvík Ráža a scénárista Pavel Aujezdský zvolili pro zpracování na rozdíl od druhé adaptace mnohem tradičnější pohled na původní pohádku. Ve filmu je již od samého začátku velmi výrazná ponurost až depresivní prostředí, které je pro pohádky od bratří Grimmů charakteristické. Celý filmový počín působí až tragickým dojmem, což z něj tvoří naprostý opak od novodobých zfilmovaných pohádek. Jak je již zmíněno v kapitole *Komparace knižních verzí pohádky*, styl, jakým bratří Grimmové uchopili tvorbu pohádek, není na první pohled určen pro dětské scénáře. Samotný žánr byl v minulosti odkazován spíše dospělým, neboť, stejně jako tvorba bratří Grimmů, obsahuje mnohdy až hororové prvky v příběhu. Celá atmosféra a prostředí ve filmové adaptaci působí ponuře, dokonce klasické pohádkové prvky (např. Bohaté

království s velkou armádou, zdobeným zámekem a velkým počtem jak královské rodiny a poddaných atd.) jsou prezentovány poměrně pesimistickým stylem.

Druhá filmová adaptace, jež pochází z roku 2015 se stejnojmenným názvem *Sedmero krkavců* je dohledatelná také pod slovenským překladem *Sedem zhavranelých bratov*. Režisérka a scénáristka Alice Nellis rovněž vycházela z knižní předlohy od Boženy Němcové, ovšem rozhodla se pohádku zpracovat novodobým způsobem, jakým jsou filmové pohádky předkládány veřejnosti. Ponurost až depresivnost, která je v prvním filmu skrze celý příběh velmi výrazná, se v této adaptaci takřka neobjevuje. Klasické pohádkové prvky jsou v adaptaci prezentovány tak, jako ve většině novodobých pohádek (honosné království proti chudší ale přesto malebnému venkovu). Dějová linka ve filmu neobsahuje patrné hororové prvky, přestože čerpá ze stejných motivů jako první adaptace.

6.1 Porovnání filmových zpracování pohádky

Pro správnou komparaci je třeba také zohlednit dobu, ve které byly filmy tvořeny. Je zřejmé, že film devadesátých let dvacátého století bude na divákovo oko působit diametrálně odlišně oproti rodinné pohádce z dvacátého prvního století, jen necelých devět let v minulosti. Dalo by se říct, že druhá filmová adaptace je více zaměřena na dětské diváky než adaptace první.

Přestože oba filmové počiny čerpají ze stejné knižní předlohy a obsahují stejnou dějovou linii, můžeme mezi nimi najít několik výrazných, mnohdy až zásadních rozdílů. Ty prostupují téměř všemi částmi filmu. Rozdíly můžeme vidět už u úvodních scén, které by nás správně měly uvést do nitra příběhu. Jisté odlišnosti lze ovšem dohledat i v jiných oblastech. Od samotné podstaty pohádkové problematiky (okolnosti, za kterých se synové přeměnili v krkavce a prozření hlavní hrdinky po rozhovoru s rodiči) charakteristiku hlavních postav, představení, průběh a provedení zkoušky hlavní hrdinky až po samotný šťastný konec. Jelikož jsou odlišnosti patrné skrze celý příběh, mohli bychom filmové adaptace porovnávat v několika kategoriích:

Zázemí hlavní postavy

Pokud se zaměříme na hlavní hrdinku a její rodinné zázemí v pohádkovém příběhu, při komparaci obou filmových adaptací narážíme z hlediska faktu na poměrně rozdílnou charakteristiku v příběhu. Pokud se nejprve zaměříme na společné prvky v obou filmových adaptacích, najdeme stejný základ v rodinném prostředí. V obou případech je hlavní hrdinka narozena až po prokletí jejich bratrů, o jejichž existenci značnou část filmu neví.

Hlavní postava Bohdanky je ve světě prezentována jako jedináček se zarmoucenými rodiči, ovšem původ rodinné tragédie hrdince dlouho není znám. Pokud se zaměříme na život hlavní hrdinky, než jí do života vstoupilo bratrské prokletí, narážíme na první odlišnost mezi oběma filmy.

V první adaptaci, ač klasičtěji pojaté, není dřívější život hrdinky popsán nijak detailněji. Z vyprávění o jejím životě se dozvídáme pouze takové informace, které jsou potřeba k pochopení narativu.⁴⁴

V druhé filmové adaptaci je ovšem život hlavní postavy před její životní zkouškou vykreslen mnohem detailněji.⁴⁵ Díky pojetí filmu jako klasické novodobé pohádky se nám naskýtá pohled na podrobné vyprávění o životě hrdinky skrze roky dětství a dospívání. Film nám tímto počinem dává větší možnost ponořit se do atmosféry příběhu a více se divácky sblížit s hlavní postavou.

Oproti první adaptaci, je zde život hlavní postavy vyprávěn se značnou obyčejností, aby divák dostal možnost většího propojení s charakterem. Pokud bychom usilovali o jmenování hlavního rozdílu mezi filmovými adaptacemi, mluvili bychom o nedostatku informací ze života hlavní postavy, které by nám nastínily jak její charakterové vlastnosti, tak skutečnosti, které hlavní postavu formovaly do její “konečné podoby”.

Havraní prokletí

Nejen z hlediska hlavní hrdinky nacházíme několik výrazných rozdílů, jisté odlišnosti můžeme zpozorovat i ve vyprávění o původu prokletí, které proměnilo bratry hlavní hrdinky v krkavce. Nejprve se opět zaměříme na společné prvky, které můžeme v obou filmových adaptacích nalézt. V obou případech můžeme zpozorovat, že prokletí pocházelo z úst matky hlavní postavy. V obou filmových adaptacích pohádky také můžeme vidět, že kletba byla vyřčena kvůli vyrušování a “zlobení” mladičkových bratrů během jistého pekařského rituálu, který matka v danou chvíli prováděla. V tento moment ovšem narážíme na odlišnost, které si po zhlédnutí obou filmových počínů nelze nevšimnout.

---

⁴⁴ *Sedmero krkavců* [film]. Režie: Ludvík Ráža. Česko: 1993

⁴⁵ *Sedmero krkavců [Sedem zhavranělých bratrov]* [film]. Režie: Alice Nellis. Česko/Slovensko: 2015

Ve filmové adaptaci z roku 1993 byla matka v daný okamžik vyobrazena v tehdejší kuchyni při výrobě chleba. Ovšem na rozdíl od druhého filmu byla zde výroba pečiva, konkrétně samotný chléb, brán jako boží proces a vzniklý produkt jako boží dílo.⁴⁶ V tomto konkrétním bodě by mohly vzniknout odporující otázky, ovšem vezmeme-li v potaz tehdejší náboženský vliv na vznik pohádek, všechny informace do sebe zapadají. Matka byla při pečení neustále vyrušována svými syny, které skrze okno chalupy nedokázala utišit. Zlomový okamžik nastal v momentě, kdy jeden ze synů vhozeným polínkem poškodil várku chleba, který byl (kvůli své náboženské důležitosti) následně považován za zabitý. V následném přívalu zlosti matka vyslovila onu kletbu (můžeme si ve filmu povšimnout přímo fráze “proklínám vás, zkrkavčete!”).

Ve druhé filmové adaptaci z roku 2015 je problematika okolo kletby vysvětlena mnohem komplexněji.⁴⁷ Nejprve je nutno zmínit, že samotné pečení chleba, ač jako společný motiv, nebyl brán jako náboženský rituál, nýbrž jako kouzlo. Film je také mimo odlišné vyprávění situace obohacen o další “sbližující” informaci. Rodiče hlavní hrdinky ještě před jejím narozením dlouho toužili po děvčeti, a proto zavítali k čarodějnici. Ta dala matce instrukce o kouzlu při pečení osmi várek chleba, při kterém má tu poslední sama rozlomit a tím si zajistit dceru. V tomto provedení pohádky vtrhnou neposlušní synové do chalupy a chléb před matkou zničí ještě předtím, než ho stihla rozlomit. Matka ovšem nevykřikne v afektu samotnou kletbu, ale zavalena frustrací a vztekem zašeptá “kéž byste zkrkavčeli”.

Abychom ucelili porovnávání v této části, je možné prohlásit samotný “proces vzniku kletby” za stěžejní. Přestože se během komparace skutečnosti v obou filmových adaptacích vyskytovaly jisté podobnosti, samostatná problematika byla v každém provedení vyprávěna se značnými rozdíly. Samotnou odlišnost lze v tomto případě vypořádat také v nahlížení na pohádku jako takovou. Jak je již zmíněno, filmová adaptace z roku 1993 vykazuje oproti filmu z roku 2015 poměrně silný náboženský vliv na dění příběhu. Druhý filmový počín je kvůli stále se modernizující době od výrazných náboženských vlivů oproštěn, naopak zde můžeme pozorovat silnější vliv kouzel a fantastiky.

Komparace filmových adaptací z hlediska životní zkoušky hlavní postavy

---

⁴⁶ *Sedmero krkavců* [film]. Režie: Ludvík Ráža. Česko: 1993.

⁴⁷ NĚMCOVÁ, Božena. *Sedmero krkavců* [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2012 [cit. 2024 - 03 - 17]. Dostupné z: [Sedmero krkavců \(mlp.cz\)](http://Sedmero_krkavcu(mlp.cz))

Jak je již zmíněno v žánrové charakteristice pohádky, subžánr pohádky kouzelné obsahuje poměrně ucelenou strukturu. Ani v tomto případě se nevyhneme hrdinsky vykreslené hlavní postavě (na ještě větší síle jí dodává informace, že je výjimečně do role hlavního hrdiny postavena žena) a jejímu životnímu úkolu, kterým radikálně změní dění v příběhu. Společným faktorem v obou filmových adaptacích je podoba úkolu hlavní hrdinky. Aby postava Bohdanky zachránila své bratry, musí z kopřiv ušít sedm košil, ovšem nesmí během úlohy vydat ani hlásku, aby lidská slova nabrala na hodnotě. Dalším společným faktorem je cesta hlavní hrdinky do jeskyně, ve které započne snaha o záchranu bratrů, avšak na samotné cestě se setkáváme s několika rozličnými situacemi.

Nejprve se musíme zaměřit na způsob, jakým se hlavní postava Bohdanky dozvěděla o prokletí svých bratrů. V prvním filmovém provedení se hlavní hrdinka o nešťastném osudu svých bratrů dozvídá od své matky poté, co v utajované truhle najde sedm jejich košil. Po konfrontaci svých rodičů se postava Bohdanky dozví pravdu a z touhy po jejich záchraně se vydává na cestu. Ve druhém filmu ovšem narážíme na zcela odlišný způsob, jakým pravda vyšla na povrch. Hlavní postava se zde pravdu o svých bratrech dozvídá od blízkých kamarádek, které se jí po domáhání se pravdy se vším svěří. Přítomnost rodičů během dozvídání se celé pravdy je v tomto případě téměř nulová, neboť pro ještě bohatší informace posílají vedlejší postavy kamarádek hlavní hrdinku k čarodějnici žijící hluboko v lese.

Nyní se zaměříme na samotný úkol, který musela hlavní postava splnit, aby navždy osvobodila své bratry od jejich prokletí. V první filmové adaptaci z roku 1993 hlavní postava neví o náplni svého úkolu, dokud nedojde na zříceninu, kde potká své bratry. Během jejího putování prožívá silné pocity frustrace a zoufalství a v naději na lepší zítřky se pokouší získat pomoc od postav, které charakterizují (jak svým zevnějškem, tak svým chováním) přírodní elementy. Hlavní postavě na vrcholu jejího trápení poradí postava Slunce, která hrdinku správně navede. Jakmile dorazí na zříceninu, kde její bratři žijí v utajení, započne s nimi konverzaci, během které se dozví každíčký detail o jejím zadání. Bratři ji sami dovedou do jeskyně, kde má během svého úkolu přebývat a až po jejich odchodu přestává postava mluvit. Na rozdíl od druhé filmové adaptace se svými bratry během plnění úkolu nežije a setkání s nimi se uskuteční až na konci příběhu.

Ve druhém filmu z roku 2015 se v příběhu vracíme k setkání hlavní postavy s čarodějnici, která jí o svém údělu seznámila. Narozdíl od prvního filmového počínu,

kdy musela postava Bohdanky mlčet až po příchodu k jeskyni, nesměla vydat hlavní hrdinka jediné hlásky už při návštěvě čarodějnice. Narážíme také na rozdíl, kdy oproti prvnímu případu nemusela hlavní hrdinka pro odpovědi celé dny putovat. Zde narážíme na celou řadu rozdílů. K jeskyni, kde měla spočinout, navedla postavu Bohdanky sama čarodějnice. Jakmile hrdinka dorazila na místo, zjistila, že v oné jeskyni bude žít spolu se svými bratry. Zatímco v prvním filmové podobě pohádky vedla postava Bohdanky s bratry rozhovor, v tomto filmovém provedení se postavě nedostalo jediného slova od žádného z bratrů, pouze společné soužití.

Komparace filmových adaptací z prostředí královského zámku

V této části narážíme pravděpodobně na největší počet rozdílů v celém případě. Základ měly obě filmové adaptace stejné, tedy moment, kdy hlavní postavu uvidí při práci princ, se kterým se později přesune na zámek. Obě filmové adaptace ovšem o skutečnosti pojednávají zcela odlišně.

V prvním filmovém počínání (1993) je prostředí zámku pojata poměrně depresivním způsobem, stejně jako zbytek celé pohádky. Postava prince se jeví jako sirotek, jenž žije na zámku pouze se svou sestrou, zvláštním sluhou a několika poddanými. Celkové prostředí zcela neodpovídá tradičnímu pojetí zámeckého prostředí v pohádkách, neboť zde postrádáme určitou honosnost, která se často s danou tematikou pojí. Dalším rozdílem oproti druhé filmové adaptaci je sestřina nezvyklá, místy až znepokojivá, romantická až sexuální posedlost vlastním bratrem. Zde se postava sestry jeví naopak jako učebnicová záporná pohádková postava, kdy se, konkrétně v tomto případě, sestra neštítí žádného činu, který by jí zajistil náklonnost vlastního bratra.

V druhé adaptaci (2015) se naopak setkáváme s tradičním pojetím královské rodiny v novodobých podobách pohádkového žánru. Postava prince v tomto případě přichází s mladším a oblíbenějším bratrem a matkou, která rovněž svou náklonností tíhne spíše k mladšímu synovi. Zde se setkáváme s klasickým obrazem, kdy je hlavní pohádkový hrdina často zprvu neoblíbeným charakterem, mnohdy až vyvrhelem společnosti. Tuto informaci lze doložit na situaci, kdy postava prince Bartoloměje kvůli traumatickému zážitku z dětství silně koktá, tudíž byl svou matkou královnou “vyřazen” jako následník trůnu. Mladší syn královny, ačkoliv byl zamýšlen jako čistě záporná postava, se nejeví svými činy jako zlý charakter, ovšem všechny jeho negativní povahové vlastnosti spolu s marnotratným životním stylem ho ve srovnání s čestným bratrem zařazují k postavám

záporným. Typickou zápornou postavou oproti prvnímu filmu je v tomto případě královna, jež (jak se později v příběhu vyvine) může za traumatickou smrt jejího manžela, která poznamenala postavu Bartoloměje, v naději, že při činu zahyne právě princ Bartoloměj a trůn bude právoplatně patřit jeho mladšímu bratrovi.

Společný život hlavních postav a závěr příběhu

Samotná počáteční interakce dvou hlavních postav se v obou filmových adaptacích pohádky liší. V prvním filmu z roku 1993 dojde na první interakci obou postav prakticky náhodou, při princově projíždě lesem se svým sluhou (postava Chrta). Zde bychom se mohli bavit o vcelku netradičním seznámení, jelikož v moment, kdy postava prince uvidí hlavní hrdinku, na místě ji požádá o ruku a odvede s sebou na zámek.

V druhém filmovém počínání potká postava prince Bartoloměje hlavní hrdinku čistou náhodou během královského honu s bratrem, při kterém postava mladšího prince postřelí jednoho z hrdinčiných havraních bratrů. V tomto momentu postavu Bohdanky princ zachrání od zajetí jeho mladším bratrem a tím jejich první interakce končí. Postava Bartoloměje později hlavní hrdinku vyhledá, aby omluvil chování svého bratra. Tento moment vede k jejich častějším setkáváním, až samotného prince dovede jeden z bratrů do jejich jeskyně k nemocné Bohdance, kterou postava Bartoloměje okamžitě vezme s sebou na zámek.

Ačkoliv se v obou filmových adaptacích setkáváme s velmi silnou romantickou energií mezi postavami, přístup prince k hlavní hrdince v první filmové adaptaci je až nepřirozeně přímočarý oproti druhému filmovému počínání, kde příběh graduje postupně. Dalším společným prvkem je jednání záporné postavy vůči hlavní hrdince. Přestože v prvním filmu pracujeme s postavou posedlé zlé sestry a ve druhé adaptaci s postavou zlé sobecké matky, jejich chování je vesměs podobné. Aby si získaly důvěru hlavní hrdinky, zaujmou vůči její osobě velmi přátelský postoj. Zvrat nastává ve sledu událostí, pracujeme konkrétně s momenty od ohlášení Bohdanky početí, přes její porod až po samotný závěr příběhu. Zde se ovšem obě filmové adaptace opět svým zpracováním pohádkové předlohy rozdělují.

V prvním případě je po porodu Bohdanky dítě odebráno postavou zlé sestry, která následně zavraždí služebnou, která chtěla onen hanebný čin ohlásit jejímu bratrovi. Místo potomka, kterého pohodila postava zlého sluhy Chrta ve skalách, je

do Bohdančiného klína dáno kotě, jehož porození lidskou matkou bylo v tehdejších dobách bráno jako známka čarodějnictví. Postava Bohdanky je tedy uvržena do vězení. Nutno podotknout, že v obou filmových adaptacích skrze celou příběhovou část, odehrávající se na zámku, dodržuje Bohdanka svůj úkol v podobě šití košil pro své bratry. Na svůj úděl pamatuje i ve vězení. Jakmile je poté rozzuřenými poddanými odvedena na hranici, kde úspěšně dokončila svou zkoušku, poprvé vyřkne slovy své přání o pomoc, které jí její bratři (nyní už v lidské podobě) ihned vyplní. Nutno také poukázat na informaci, že potomek hlavní hrdinky zůstal naživu a po příchodu s jejími bratry dochází ke shledání matky a syna.

Ve druhém filmovém provedení je ona skutečnost popsána méně brutálním stylem. Postava Bohdanky se díky kouzelnému hřebenu (který odhalí pravdu z minulosti, jakmile se dotkne cizích vlasů) od čarodějnice zjistí, jaké plány s ní postava zlé matky má a ve snaze ochránit sebe i s potomkem se snaží spolu s košilemi utéct. Cestu hlavní hrdince zkříží porod, a tak zlá matka zůstává s Bohdankou během celého procesu. Ačkoliv nevidíme vraždu služebné jako v prvním případě, opět po kolapsu hlavní postavy (po vypití "otráveného" čaje) se postava matky rozhodne zbavit potomka vyhozením z věže. Toho v posledním okamžiku zachytí havraní bratři a odnesou ho čarodějnici, která figurovala převážně na začátku příběhu. Zde se setkáváme s dalším rozdílem, neboť místo kotěte je do klína Bohdanky vložen havran jako symbol ďábla. Stejně jako v prvním filmovém počínu je hlavní postava uvržena do vězení, ze kterého je vedena vojskem rovnou na hranici. Nyní se setkáváme poměrně se stejným průběhem příběhu, rovněž jako v prvním filmu se zde postava zachrání díky dokončení jejího úkolu a pomoci od jejích osvobozených bratrů.

Závěr příběhu se ve filmových adaptacích rozchází až v momentě, kdy se postava prince dozví pravdu. V prvním případě se princ dozví pravdu od nejstaršího bratra, který mu následně předá vlastního syna do náručí. Princ se poté rozhodne uvrhnout svou sestru i se sluhou do vězení a společně s Bohdankou a bratry opustí prostředí zámku.

V druhém filmu je zakončení příběhu poněkud složitější. Po prvotní záchraně hlavní postavy přijde společně s princem k hranici čarodějnice, která předá princovi svého potomka. Po konfrontaci se zlou královnou donutí postavu Bartoloměje, aby kouzelným hřebem zjistil pravdu o svém životě. Hřeben odhalí skutečnost, že ona čarodějnice je ve skutečnosti matkou hlavní mužské postavy a právoplatnou dědičkou trůnu. Po zjištění

těch ohavných činů královny se postava Bartoloměje spolu s nově nalezenou matkou rozhodnou vykázat postavu královny ze zámku a spolu s hlavní hrdinkou zůstanou žít na zámku.

Přestože obě filmové adaptace pojaly charakteristiku pohádky vcelku rozdílným způsobem, v samotném závěru se naprosto shodují, tedy v setkání matky a osvobozených synů po letech kletby. Po důkladném porovnání můžeme s jistotou říci, že adaptace druhá by se dala považovat za vhodnější filmové zpracování vzhledem k novodobému nahlížení na pohádkové příběhy. První filmová adaptace obsahuje jistou příběhovou syrovost, která nechybí ani v původní literární verzi, jak od Boženy Němcové, tak od bratří Grimmů (u kterých jistá extrémnost ještě více graduje). Pokud bychom měli zhodnotit přínos obou filmových adaptací pro nynější dětské čtenáře/diváky, může mít jejich výrazná příběhová rozdílnost potenciální přínos pro rozvoj dětské fantazie ve vztahu k pohádkovému světu.

7 Porovnání knižních zpracování s filmovými adaptacemi pohádky Sedmero krkavců

Ačkoliv obě filmová zpracování použila stejnou knižní předlohu, dokážeme v obou případech dohledat určité faktické rozdílnosti, díky kterým lze daná zpracování porovnat. V tomto případě je z hlediska knižní popularity namístě, aby bylo převážně porovnáváno knižní zpracování od Boženy Němcové, neboť její kniha posloužila jako předloha pro oba filmařské projekty. Naopak původní znění pohádky *Sedm havranů* od bratří Grimmů obsahuje zvláště oproti filmové adaptaci z roku 2015 tolik rozdílů v pojetí celého příběhu, že porovnání těchto dvou počinů by bylo podstatně bohatší na rozličná témata.

Nejprve se zaměříme na porovnání knižní předlohy spolu s prvním filmovým zpracováním. V tomto případě jsme schopni nalézt více společných prvků v pojetí příběhu nežli v pohádce bratří Grimmů.

Prostředí kolem hlavní postavy

Pokud se rozhodneme zabírat životem a okolím hlavní postavy, zjistíme, že její charakter je mnohem lépe vysvětlen ve filmové adaptaci. Co se týká života hlavní hrdinky před zjištěním kletby jejích bratrů, ve filmovém podání (ačkoliv obsahuje mnohem méně informací než filmová adaptace z roku 2015) je tento moment rovněž z kvantitativního hlediska lépe zpracován. Nesmíme ovšem zapomenout na jeden faktický detail, který

se v knize nachází a který v žádné filmové adaptaci nenajdeme (ve zpracování z roku 2015 vidíme jisté náznaky zámožného života, ovšem žádné konkrétní informace nejsou ve filmu objasněny). V pohádce Boženy Němcové se rodina hlavní postavy, kvůli čeledínům a děvečkám (které rodina zaměstnávala), jeví jako poměrně movitá domácnost. Ve filmové adaptaci z roku 1993 je nám rodina hlavní hrdinky představena jako průměrně zámožná domácnost, podle novodobých měřítek bychom mohli mluvit o nižší střední třídě.

Již poměrně na začátku příběhu narážíme na faktické rozdíly. Zaměříme se na situaci, kdy a jak se hlavní hrdinka dozvěděla o rodinné tragédii. V knižní předloze od Boženy Němcové se dočítáme o rodinné děvečce Dorotce, která po nátlaku a prosení hlavní hrdinky (poté, co našla v matčině truhle sedm košil) rodinné tajemství prozradí.⁴⁸ Ve filmové podobě pohádky rodinné tajemství nakonec prozradí sama matka ve chvíli, kdy hlavní postava Bohdanky najde v již zmíněné truhlici sedm košil. V tomto konkrétním případě, i přes určité rozdíly, můžeme poukázat na společné zpracování emocionálních prožitků postav.

Cesta hlavní postavy

Přesuneme-li se na samotnou cestu Bohdanky za záchranou bratrů, zprvu se nám situace jeví v obou zpracováních jako velmi podobná. Zmíníme-li jen krátce filmové zpracování z roku 2015, naskýtá se nám pohled na způsob vyprávění, při kterém se Bohdanka dozvěděla vše od čarodějnice v hlubokém lese. Film z roku 1993 spolu s pohádkou od Němcové, a dokonce původním zpracováním od bratří Grimmů pojímá její putování za úkolem prakticky totožně. V obou případech se hlavní postava na své cestě setkává postavami, které v příběhu ztělesňují přírodní jevy a elementy (to dodává příběhu na jeho fantastické atmosféře.). Nutno podotknout, že v knize jsou charaktery jednotlivých postav vykresleny mnohem detailněji než ve filmovém zpracování. Nicméně i zde se setkáváme s drobnější příběhovou nesrovnalostí. Ve filmové adaptaci je hlavní hrdinka vystavena interakci s postavou Slunce, které ovšem hrdinku pouze navede na správnou cestu, ale dále již příběh neukazuje žádnou jejich další komunikaci. V pohádce od Němcové se naopak dočítáme o laskavosti postavy Slunce, který u sebe nechá hlavní postavu na noc spočinout, dokonce poskytne rady, aby si s sebou odnesla kůstky od večere. Pokud se ještě na chvíli zastavíme u setkání těchto dvou postav, narazíme na další, byť

---

⁴⁸ NĚMCOVÁ, Božena. *Sedmero krkavců* [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2012 [cit. 2024 - 03 - 17]. Dostupné z: [Sedmero krkavců \(mlp.cz\)](http://Sedmero_krkavcu(mlp.cz))

nepatrný detail. V knižním i filmovém zpracování postava Slunce prozradí hlavní hrdince, kde se její bratři nachází. Nutno dodat, že pouze v knižní verzi Slunce postavu Bohdanky samo k onu místu dopraví, kdežto ve filmové podobě se dle rad postavy Slunce musí na zmíněné místo dostat hlavní hrdinka zcela sama. K samotnému místu (kde se jejich bratři nacházeli) se hlavní postava v knižní verzi dostane pomocí zvířecích kostiček od jídla, které se magicky přeměnily v žebřík, kdežto ve filmovém zpracování na zřícenině musela vyšplhat zcela bez pomoci.

Rodinný vztah mezi bratry a hlavní postavou

Nyní se zaměříme k samotné interakci bratrů a hlavní hrdinky. Než se spolu všichni sourozenci setkali, připravila Bohdanka pro své bratry sedm pokrmů.⁴⁹ Nepatrným rozdílem mezi filmem a knižní podobou je fakt, že v knize hlavní postava připravila pokrmy pro bratry dle jejich preferencí. V knize se rovněž dozvídáme o detailu, kdy si hlavní hrdinka s sebou z domova donesla rodinný prsten, díky kterému ji po setkání bratři poznali.

V obou zpracováních pohádky se hlavní postava dozví o náplni úkolu od svých bratrů. Aby své bratry vysvobodila, musela pro každého z nich ušít košili z látky, kterou sama musela vyrobit a nesměla při plnění úkolu vydat jediného slova. Ve filmové verzi hlavní hrdinku její bratři hned po rozhovoru doprovodili až k jeskyni, která se na určitou dobu měla stát jejím domovem. Bylo v ní rovněž vyprávěno, že košile musí ušít z kopřiv, ze kterých sama vyrobí látku, kdežto v knižní podobě nechali Bohdanku u sebe přespat a dalšího rána dovedli bratři k vykotlané vrbě se semenem, z kterého měla vypěstovat len na ušití košil.

Setkání dvou hlavních postav

Zde je také důležité podtrhnout život hlavní postavy před setkání s princem. V knižní verzi hlavní hrdinka dostává jídlo a pití zázračně od svých bratrů, ovšem ve filmu takové detaily nejsou uvedeny. Hlavní hrdinka v knižní podobě pohádky nejprve vyčkává, dokud len nevyroste a pak se teprve dává do práce. Během předání si smutně vzpomene na své bratry a přemítá, zda se ještě někdy společně setkají se svými rodiči. Z hlubokého

---

⁴⁹ NĚMCOVÁ, Božena. *Sedmero krkavců* [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2012 [cit. 2024 - 03 - 17]. Dostupné z: [Sedmero krkavců \(mlp.cz\)](http://Sedmero_krkavcu(mlp.cz))

přemítání ji vyruší zbloudilý pes, který ji dovede až k přijíždějícímu královskému kočáru. Ve filmu takové informace nejsou vůbec zpracovány.⁵⁰ Zde se hlavní postava ihned po rozloučení s bratry pouští do pletí kopřiv, které následně zpracovává. Setkání s princem v tomto případě probíhá v moment, kdy Bohdanka v jeskyni přede nit a její zpěv přivábí zvědavého prince, který se vydal od své zlé sestry na projížďku. Zde narážíme na další společný prvek, který lze vypožorovat ve zpracování prvního setkání prince a hlavní postavy. V obou případech hlavní hrdinka hned v den setkání odchází s princem na zámek jako jeho nastávající žena. V knize je ovšem dodáno, že samotný čin hlavní hrdinka brala jako součást úkolu, kdežto ve filmu je vidět patrná přitažlivost mezi oběma postavami.

Zámecké prostředí

Rozdílnosti můžeme vypožorovat také v pojetí zámku a zámeckého prostředí. Ve filmové adaptaci je postava prince vykreslena jako sirotek, jenž žije na zámku s vlastní sestrou. V knižní předloze se druhá hlavní postava zasazena do prostředí zámku, kterému vládne sestra nevlastní, ovšem o zesnulých rodičích není v knižní verzi zmínka. V obou příběhových liniích můžeme ovšem najít jednu podobnost, a to v charakterovém popisu sestry. Jak ve verzi filmové, tak knižní, je postava sestry vyobrazena jako zlá osoba, jejíž jediným cílem je nadvláda v jejich území a ovládnutí jejího mladšího bratra.

Konflikt mezi hlavní zápornou postavou a hlavní hrdinkou

Pokud se zaměříme na dějovou linii kolem hlavní postavy Bohdanky při porodu, kromě několika odlišností můžeme najít i stejné motivy⁵¹. V knižní i filmové verzi příběhu se postava prince musí vydat pryč z prostředí zámku a o hlavní hrdinku pečuje jeho sestra. Ve filmové verzi z roku 1993 je při porodu přítomna i služebná, kterou postava zlé sestry nemilosrdně zavraždí, aby se mohla bez žádných svědků zbavit potomka. V knižní předloze je novorozeně vyhozeno z okna, kdežto ve filmové verzi nenalezneme přímo znázorněnou onu situaci. Zde narážíme na dějovou podobnost, kdy je hlavní hrdince do klína vloženo kotě, jako symbol čarodějnictví.

Závěr celého příběhu

---

⁵⁰ *Sedmero krkavců* [film]. Režie: Ludvík Ráža. Česko: 1993

⁵¹ NĚMCOVÁ, Božena. *Sedmero krkavců* [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2012 [cit. 2024 - 03 - 17]. Dostupné z: [Sedmero krkavců \(mlp.cz\)](http://Sedmero_krkavcu(mlp.cz))

Zaměříme-li se na samotný závěr příběhu a s ním spojený soud hlavní hrdinky, v obou verzích se setkáváme s obrazem hlavní postavy ve vězení, zatímco dožívá poslední košile. Ve filmové adaptaci byla rozrušeným davem odvedena na hranici, v knižní předloze se příběh odehrává pouze na zámeckém dvoře, těsně před popravou.⁵² Ve filmové verzi zvládne hlavní hrdinka došít všech sedm košil včas, ovšem v knižní předloze chybí na jedné sedm stehů, což způsobí trvalých sedm krkavčích brk na bratrově těle. V obou příběhových verzích se znovu osvobození bratři objeví na pomoc hlavní postavě. V tu stejnou chvíli se objeví na dvoře postava prince, kterému je následně celá situace objasněna. Zde narážíme na téměř totožný samotný závěr příběhu. V obou verzích se princ vzdá svého šlechtického života a odchází ze zámku. Posledním rozdílným momentem v příběhové linii je osud zlé sestry. V knižní předloze je po záchraně hlavní hrdinky upálena rozrušeným davem, kdežto ve filmové adaptaci z roku 1993 je pouze odkázána k osamělému životu se zlým sluhou na chátrajícím zámku.

V závěru můžeme opět vidět příklad, jak filmová adaptace zjemnila příběh, který převzala od knižní předlohy. Ta se zdá proti své filmové podobě mnohem drsnější, jako příklad bychom mohli uvést zmíněný závěr příběhu, kdy v knižní předloze je hlavní záporná postava ve jménu spravedlnosti zavražděna. Nelze ovšem tvrdit, že se určité míry brutality ve filmu nedočkáme. I přes jisté příběhové rozdílnosti se filmová verze snaží podtrhnout původní ponourost, jež prostupuje celým příběhem.

---

⁵² *Sedmero krkavců* [film]. Režie: Ludvík Ráža. Česko: 1993.

8 Závěr

Výsledkem bakalářské práce je kromě uceleného představení a rozboru pohádky představení života a vliv tvorby bratří Grimmů na současné chápání pohádky spolu s vlivem života Boženy Němcové na její autorskou tvorbu, také podrobné šetření a bádání po faktických rozdílech v dějových liniích napříč adaptacemi různě mediálně zpracovaných.

Po důkladném porovnávání obou knižních verzí pohádky jsme byli schopni zjistit jisté příběhové rozdílnosti, které se v dílech objevovaly. Verze pohádky *Sedm havranů* od bratří Grimmů se od verze *Sedmero krkavců* liší jak v dějové posloupnosti a vyprávění, tak v celkové pohádkové atmosféře. Na rozdíl od knižní podoby od Boženy Němcové je v díle bratří Grimmů stále poměrně viditelná brutálnost, jež je charakteristickým prvkem pro autorskou tvorbu obou bratrů. Co se týče filmových adaptací pohádky *Sedmero krkavců*, jejichž předlohou se stalo právě zpracování Boženy Němcové, můžeme najít poměrně výrazné rozdíly v pojetí příběhu a způsobu předávání děje divákům. Filmová adaptace z roku 2015 proti počínu z roku 1993 se ve výsledku bádání jeví jako typické novodobé filmové zpracování pohádky, které je hlavně v dnešní době předkládáno dětským divákům. Kromě celkové atmosféry se oba filmy velmi lišily v dějovém obsahu, který nás dovedl k závěru, že se oba filmy shodují pouze na základní podstatě příběhové linie pohádky *Sedmero krkavců*. Nebylo možné určit, která filmová adaptace zpracovala pohádkový příběh lépe, neboť se k oběma počínům vážou také dobové zvyklosti a kinematografické postupy, neboť od roku 1993 prodělala česká kinematografie výrazný posun. Během bádání nad rozdíly v adaptacích jsme mohli dojít k závěru, že nebylo možné porovnávat původní knižní podobu pohádky *Sedm havranů* od bratří Grimmů s filmovou adaptací *Sedmera krkavců* z roku 2015, jelikož míra rozdílnosti a misinterpretací některých příběhových detailů byla příliš vysoká. Konečným výsledkem je však podrobná analýza každé zmíněné podoby, která byla vytvořena na popud inspirace, kterou se bratři Grimmové se svojí pohádkou, pro mnoho autorů napříč médii, stali.

9 Bibliografie

ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006.

ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek: kouzlo vyprávěného slova*. Praha: Portál, 2019.

DROZDOVÁ Vlastimila, DLOUHÝ Miroslav. *Božena Němcová*. Praha: Ústředí lidové tvořivosti nákladem Umění lidu, 1950.

GRIMM, Wilhelm Carl, GRIMM Jacob Ludwig Carl. *Sedm havranů*. Přeložila STAŠKOVÁ, Hana. Praha: Artia, 1969.

MACEK, Josef. sborník *Světové kulturní výročí 1963*. 1. vyd. Praha: Práce, 1963.

ŠIDÁK, Pavel. *Literární žánry*. Praha: Literární akademie (soukromá vysoká škola Josefa Škvoreckého), 2013.

ŠIDÁK, Pavel. *Úvod do studia genologie: teorie literárního žánru a žánrová krajina*. Praha: Akropolis, 2013

VAŘEJKOVÁ, Věra. *Česká autorská pohádka*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1998.

VLAŠÍN, Štěpán a kol.: *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984.

10 Seznam použitých zdrojů

Božena Němcová - životopis. [online]. Dostupné z: <https://rozbor-dila.cz/bozena-nemcova-zivotopis/>. [cit. 2024-03-17].

HAMPL, David. *Bratři Grimmové - životopis*. [online]. Dostupné z: https://rozbor-dila.cz/bratri-grimmove-zivotopis/#google_vignette. [cit. 2024-03-17].

HÉE, Veronika. *Božena Němcová – tvorba a osobnost po půldruhém století*. [online]. Dostupné z: <https://www.muzeumbn.cz/bozena-nemcova/zivotopis/bozena-nemcova-pokus-zivotopisny-a-literarni-1/>. [cit. 2024-03-17].

NĚMCOVÁ, Božena. *Sedmero krkavců* [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2012 [cit. 2024 - 03 - 17]. Dostupné z: [Sedmero krkavců \(mlp.cz\)](http://mlp.cz)

Sedmero krkavců [Sedem zhavranělých bratrov] [film]. Režie: Alice Nellis. Česko/Slovensko: 2015

Sedmero krkavců [film]. Režie: Ludvík Ráža. Česko: 1993.

Praktická část – Čarovný les očima smrtelníka

Tulipán

Malé růžky vystavuje,
po sluníčku pokukuje.
Když na něm paprsky tančí,
jen ony mu ke štěstí stačí.
Kapky rosy na listech,
tulipán všem bere dech.

Kouzelná hádanka

Je to velmi starý pán
s kloboukem jak elegán.
Hnědým, jako kůra stromu,
vezmi si ho s sebou domů.
S nohou jako zápasník,
jak ti skončí na talíři,
s chutí si ho doma sníš.

Šepot lesa

Když tajemný les tě láká,
když neslyšíš ani zpívat ptáka,
utrhni si kapradí.
Neboj dítě,

přírodě to nevadí.
Jen naslouchej tomu hlásku,
pojď bliž, dá ti lásku.
Tajemný les na tě čeká,
klobouk z mlhy ráno smeká.

Víla u studánky

Šatičky má z kapradí,
když se ztratíš,
neboj, vždy ti poradí.
Zlaté vlasy po lokty,
kdo je výjimečný?
ano, přece ty!
Víla zpívá svoji píseň,
neboj se, pojď sem.
Studánka tě přivítá,
radost a smích do života dá.

Zimní spánek

Všechn život zimou utichá,
poslední pták za teplem pospíchá.
Mámy lišky schovaly své ratolesti,
uložily je na postýlky z klestí.
Rodinka medvědů už usíná,

sladké sny o létě každý z nich má.
Tak neváhej a schovej se pod deku,
ať sladce spíš a není ti do breku.

Úplněk

Celý svět kolem usíná,
úplněk v noci vše zhasíná.
Svítí jako lampička,
když ho vidíš na nebi,
začala ti těžknout víčka.
Bílý jako porcelán,
Měsíc je celé noci pán.

Lesní zvěř

Když světlušky v noci spí,
jen zvířátka v lese bdí.
Ta v kouzelném lese žijí,
ráda přes den k slunci vyjí.
Lesní zvěř s kouzelnou mocí
probouzí se s každou nocí.

Víla Dobřenka

Šaty z kapradí utkané,
střevíčky lístky zdobené,

čelenka z lučního kvítí,
víle Dobřence na hlavě svítí.
Ta nejhodnější dušička,
pohládí tě po líčkách.
Nevíš-li si s něčím rady,
Dobřenka ti vždy poradí.
Tvoje břímě ponese,
rozfouká ho po lese.

Liščí doupě

Uprostřed v hlubokém lese,
kde všechna kouzla jsou,
liščí máma své mládě nese,
k magické studánce jdou.
Když liščátko pramene okusí,
umění mluvíti zakusí.

„Mami, mami! Dívej na mě!“

Volá na matinku hravě.

Matka liška celá v šoku,

okusí také vody trochu.

„Dítě moje, také mluvím!

Myslela jsem, že

to jen lidé umí.“

Šťastná máma s mládětem

kráčí domů se zpěvem.

Jitřenka

Jakmile kohout přeje dobré jitro,

slunce vychází a říká: „i tobě brýtro.“

Všichni v lese už jsou vzhůru,

i datel už oklovává kůru.

Jitřenka všem ráno řídí,

dej však pozor – každého ospalce,

svým okem moc dobře vidí.

Kopretina v kapradí

Mezi trávou na nás čeká,

při pozdravu kvítky smeká.

Kopretina září krásou,

všechny děti nad ní žasnou.

Má stonek štíhlý jako laňka,

sladce včelky na pyl láká.

V letním vánku sama tančí,

jen to ke štěstí jí stačí.

Se zlatou tváří ke světlu

raduje se, že jsi tu.

Tak přisedni a poslouchej, jak zpívá

At' se na tebe zlo už nepodívá.
Svým kouzlem chrání každého,
kdo v životě přišel o mnoho.
Neboj se a přijmi ji za svou
a nech se unášet tou velkou krásou.

Slunce a měsíc

Vysoko na nebi jak v kouzelném snu,
slunce a měsíc hrají svou hru.
Přátelské slunce rozzáří den,
stydlivý měsíc přichystá sen.

Slunce nám ráno probouzí svět,
měsíc ho ke spánku ukládá zpět.
Hvězdy jasné jsou jeho pomocnice,
když usne slunce,
přijde i Večernice.
Slunce a měsíc panují zemi,
shora se radují nad námi všemi.

Světlušky za bílého dne

Když v zářivý den
pohlédneš k obloze,
maličké světlušky

zahlédnout nelze.
Neměj však strach,
jsou živé a celé.
Své malé lampičky
jen ukryly skvěle.

Ať už jsou kdekoliv,
slabounce svítí,
dají se zaměnit
se zlatým kvítím.
Přestože ve dne
světlušky nevidíš,
jejich hřejivá světélka
za tmy zas ucítíš.

Kouzelná babička

V hlubokém lese ve starém domečku
poblíž toho klidného potůčku,
tam žije babička s malinkým štěnětem,
co radost dělává zbloudilým dětem.
Vlasy má bílé jak čerstvý sníh,
vřelost a láska zračí se v očích.
Zná všechny bylinky,
jež v domečku má,

malými kouzly všem ráda pomáhá.

Chceš být zdravý? Zajdi za ní.

Zázračným čajem přání ti splní.

Chceš mít jedničky a být chytré dítě?

Vyčkej, s chytrou knížkou najde si tě.

Toužíš snad po troše lásky?

To kouzelná babička umí taky.

Když dobré srdce v sobě nosíš

a konáš dobré skutky,

kouzelná babička zařídí,

že zla se bát už nemusíš.

Zbloudilý houbař

Když doslechl se o houbách v lese

tam, kde jich nasbíráš nejméně deset,

vyrazil po dešti jednoho dne

houbař s košíkem pro nové.

Po cestě uzoučké nadšeně krácel,

až kouzelnou mýtinu zázrakem našel.

Nevěděl, kde houby své může najít,

zmaten se pokoušel paloučkem projít.

Jakmile vkročil na orosenou mýtinku,

okouzlen z místa byl v okamžiku.
Když zastavil, spatřil tu krásu.
A pusou svou otevřel v úžasu.
Tolik světla, motýlů a květin,
ta nejkrásnější ze všech mýtin.
Jezírko mezi tulipány
plné rybek cizokrajných.
Houbař celý v ryzím šoku,
prošel se po mýtině trochu.
Až najednou viděl v dálce,
domek s hříbky na zahrádce.

Potůček lásky

Tam za tím lesem, tam mezi kvítím,
tam, kde vždy slunce na kvítí svítí.
Tam kouzelný potůček pokojně hučí,
kdo vody okusí, lásce se učí.

Jeho pramen jak křišťál jasný
promění trápení v život krásný.
Kdo vodičky se napije,
pohlčen vášní záhy je.
Kdo ve vodě smočí svou ruku,
je navždy zdravý a šťastný v duchu.

Když umyješ si pramenem obličej,
jen lásku a úspěch v životě měj.
Tam za tím lesem, tam mezi kvítím.
Tam, kde vždy slunce na kvítí svítí.
Potůček lásky přináší radost,
kdo se ho napije, lásky má dost.

Muchomůrka

Na kouzelném vrchu v lese,
hlubokém, kde se každý zimou třese,
roste houba tajemná,
červený klobouček s tečkami má.
Když ji spatříš houbaři,
pozor! Ta na pánev nepatří.

Když uvidíš muchomůrku,
dej si radši chleba kůrku.
Sníš-li muchomůrky nohu,
nevyhneš se břichabolu.
Na muchomůrku pozor dej,
vyhnout se jí neváhej.

Medvědí rodinka

Nad studánkou jeskyně,

kde ani živé duše není,
se malé medvědí rodině
o věčném jarním teple sní.

Máma s dvěma ratolestmi,
choulí se v zimě do klubka.
Snaží se utéct před starostmi,
čeká je noc hluboká.

Když první paprsky na ně zasvítí,
když s příchodem jara zavoní kvítí,
probudí máma medvíďata svá:
„Děti, vstávat! Jaro nás volá“.

Ospalí medvídci mžourají na nebe,
s dobrou náladou šťouchají do sebe.
Máma medvědice na ně hledí,
směje se na dítky s láskou medvědí.

Myslivec v lese

Záhadný mužik,
co v lese se skrývá,
dohlíží na vše,
co v lese žije a dýchá.

S puškou přes rameno chodí,
kouzelnými potůčky se brodí.
Ochraňuje svá zvířata,
velká, i nejmenší mláďata.

Bydlí v domě dřevěném,
uprostřed lesa stavěném.
Sám v malé komůrce si žije,
jen mezi zvířaty šťastný je.
Když uslyší nekalosti,
chuligány či jiné zlosti,
vyrazí hned do akce,
kde končí všechna legrace.

Když dojde na samotný kraj lesa,
zamíří a viník na kolena klesá.
Myslivec ptá se: „Co tu chceš?!“
Viník, že okamžitě odejde.
„Do lesa se nevrátíš,
už nevyděsíš ani myš.“
Viník ustrašeně kýve,
z místa činu pryč se hýbe.
Myslivec les vyčistil,
cestou zpívá z plných sil.

